

GYÓGYPEDAGÓGIAI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM

**Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola
Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium és
Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény**

2025

Tartalom

Bevezető

1. Az óvodai nevelés alapelvei, értékei, célkitűzései.....	5
Szakmai alapelveink	5
Nevelési alapelvek	6
Értékek.....	6
Célkitűzések	7
2. Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve	8
3. Gyermekkép, óvodakép	8
Gyermekkép	8
Óvodakép.....	9
4. Az óvodai nevelés feladatai	10
4.1 Az egészséges életmód alakítása	10
4.2 A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	11
4.3A közösségi élet szokásainak megalapozása	13
4.4 Környezeti nevelés az óvodai pedagógiai programban.....	14
4.5 Kompetencia alapú nevelési cél az iskolai életre felkészítéshez:	15
4.6 Anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	15
5. A kiemelt figyelmet igénylő gyermek egyéni fejlesztését, fejlődését biztosító feladatok, tevékenységek	16
5.1Módszertani felkészültség és szakmai felelősségvállalás	16
5.2Munka jellegű tevékenységek	18
5.3Hagyományok kialakítása	18
6. Az óvodai élet megszervezésének elvei	18
6.1 Az óvoda működése, szervezeti-és időkeret	18
6.2 Személyi ellátottság	18
6.3 Tárgyi feltételek.....	19
6.4 Felvétel az óvodába.....	19
6.5 Az óvoda napirendje.....	19
7. Az óvoda kapcsolatai	20
7.1 Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek.....	22
7.2A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek	23
7.3 A gyermek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	24
8. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai.....	25
8.1 Az óvodai program fejlesztési feladatai	25
8.2 Az óvodapedagógus feladatai.....	28
8.3 Tevékenységi, foglalkozásiformák a gyógypedagógiai óvodában	28
8.3.1 Önkiszolgálásra nevelés:.....	28
8.3.2 Mozgásfejlesztés	29
8.3.3Kommunikáció fejlesztés:	30
8.3.4A vizuomotoros készség fejlesztése:.....	31
8.3.5 Játékra és kreativitásra nevelés.....	31
8.3.6Egyéni fejlesztés:	32
8.3.7 Zenei nevelés:	32
8.3.8Kiegészítő terápiák-módszerek az óvodában.....	33
8.3.9Speciális eljárások, módszerek, terápiák alkalmazása az óvodában	33
9. Képességfejlesztés a célzott foglalkozásokon	35
9.1 Önkiszolgálásra nevelés	35
9.2 Mozgásfejlesztés foglalkozás	37
9.3 Kommunikációfejlesztés	38

9.4 Játékra nevelés	41
9.5 Vizuomotoros készség fejlesztése.....	43
9.6 Zenei nevelés alapjai	45
9.7 Egyéni fejlesztés	46
10.Az óvodai nevelés eredményessége, ellenőrzés, értékelés	48

Bevezető

„Szeretettel nevelünk, egyéniségben erősítünk – mert minden gyermek különleges.”

Az óvoda a gyermekek életének egyik legmeghatározóbb időszakát célozza meg: az érzelmi, szociális és értelmi fejlődés alapjainak letételét. E program olyan nevelési elveken és módszertani megközelítéseken alapul, amelyek figyelembe veszik a gyermeki személyiség egyediségét, életkori sajátosságait és a játékos tanulás fontosságát. Célunk, hogy biztonságos, szeretetteljes és ösztönző környezetet biztosítsunk, amelyben minden gyermek kibontakoztathatja érdeklődését, képességeit, és meg tapasztalhatja az együttműködés és az önállóság örömeit.

Gyógypedagógiai óvodánkba a tanulásban, valamint értelmileg akadályozott gyermekek a szakértői bizottságok javaslata alapján nyernek felvételt.

Jogszályi és szakmai megalapozás

Intézményünk pedagógiai programja a 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelettel kiadott Óvodai nevelés országos alapprogramjára épül, a 77/2025. (IV. 14.) Kormányrendelettel történő módosítások figyelembevételével.

A dokumentum kialakításakor kiemelt jelentőséget tulajdonítottunk annak, hogy a nevelési elvek és módszerek megfeleljenek a mindenkor i jogszályi előírásoknak, valamint alkalmazkodjanak a pedagógiai környezet változó kihívásaihoz.

A program szerkezeti és tartalmi kialakítása során hangsúlyosan építettünk a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvében megfogalmazott elvekre. Fontos célkitűzésünk olyan nevelési gyakorlat megerősítése, amely biztosítja valamennyi gyermek számára a személyre szabott, differenciált fejlesztés lehetőségét. Ennek révén az egyéni szükségletekre épülő nevelés és fejlesztés a gyermekek életkori sajátosságaival és egyéni fejlődési ütemével összhangban valósul meg.

E célkitűzések gyakorlati megvalósítását támogatja intézményünkben az- OKI által minősített, a *Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Gyakorló Óvodája által készített- „Add a kezéd”* program *értelmileg akadályozott óvodások számára*. Az átvett programmal a befogadó szemlélet erősítésére, a közösségi kapcsolatok alakítására, valamint az együttműködésen alapuló pedagógiai folyamatok fejlesztésére törekszünk. A program lehetőséget teremt arra, hogy a gyermekek elfogadó, támogató környezetben tapasztalják meg a másság természetességét, miközben fejlődik társas kompetenciájuk, empátiájuk és együttműködési készségük.

Az óvodánk célkitűzése, hogy az életkori, és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével elősegítse az óvodás korú, sajátos nevelési igényű gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását.

Az óvodai nevelés alapvető feladatának tekintjük a gyermekek iskolai életre való átfogó és differenciált felkészítését, különös tekintettel az óvoda és az iskola közötti átmeneti időszakra. Az átmenet zökkenőmentes biztosítása érdekében olyan komplex pedagógiai és gyógypedagógiai eljárásokat alkalmazunk, amelyek előmozdítják a gyermekek pszichés biztonságérzetének fenntartását, valamint a fejlődési sajátosságaikhoz igazított kompetenciafejlesztést.

Olyan szolgáltató rendszert biztosítunk, amely tiszteletben tartja a gyermeket, mint fejlődő személyiséget, elősegíti testi, lelki, értelmi fejlődését és különleges védelemben részesíti.

1. Az óvodai nevelés alapelvei, értékei, célkitűzései

A fogyatékos gyermek joga, hogy különleges gondozás keretében, állapotának megfelelő gyógypedagógiai ellátásban részesüljön, attól a pillanattól kezdődően, hogy fogyatékoságát megállapították (1998 évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól, és esélyegyenlőségük biztosításáról).

Szakmai alapelveink

Az óvodai nevelés célja, hogy a gyermekek számára biztonságos, szeretetteljes és ösztönző környezetet biztosítson, amely elősegíti személyiségük sokoldalú fejlődését. A Pápay Endre Óvoda pedagógiai programja az alábbi alapelvekre épül:

- **Gyermekközpontúság**
Minden nevelési döntés kiindulópontja a gyermek érdeke. Az egyéni fejlődési ütem és sajátosságok tiszteletben tartása és védelme a nevelés során kiemelt fontosságú.
- **Játék elsődlegessége**
A játék a kisgyermek tanulásának és világmegismerésének legtermészetesebb formája, ezért ez minden pedagógiai tevékenységünk alapját képezi.
- **Tanulás**
A tevékenység alapú tanulás során prioritásként kezeljük, hogy a gyermek tapasztalatait, érzéseit és vágyait játékokon, alkotáson és más tevékenységeken keresztül fejezi ki, ezért a nevelési folyamat egészében helyet kapnak a gyermeki tevékenységek.
- **Egyéni adottságok**
Az egyéni adottságok figyelembevételével – terhelhetőség, biológiai állapot, esetleges társuló fogyatékoság, személyiségjegyei - támogatjuk a gyermekek sajátos fejlődési ütemét. Kiemelten kezeljük, hogy a nevelési eljárásoknak a gyermek fejlődési üteméhez kell igazodniuk.
- **Érzelmi biztonság megteremtése**
A pedagógus és a gyermek közötti bizalmi kapcsolat, valamint a szeretetteljes közösségi légkör óvodánkban alapvető feltétele a gyermekek fejlődésnek.
- **Komplex személyiségfejlesztés**
Az óvoda a gyermek érzelmi, értelmi, szociális és erkölcsi készségeit egységben fejleszti, figyelembe véve az egyéni készségeket, képességeket, az életkori

sajátosságokat. Pedagógiai módszereink a gyermek személyiségéhez igazodnak, annak fejlesztését szolgálják

- **Esélyteremtés**
Az óvoda minden gyermek számára biztosítja a fejlődéshez való jogot, függetlenül társadalmi helyzetétől, kulturális háttérétől vagy képességeitől.
- **Család és óvoda partnersége**
A nevelési folyamat során az óvoda együttműködik a szülőkkel, mint a gyermek nevelésének legfontosabb szereplőivel.
- **A nemzeti és helyi értékek közvetítése**
A program hangsúlyt fektet a hazai kultúra, hagyományok és a helyi közösség értékeinek megismertetésére és megerősítésére.
- **Égészséges életmódra nevelés**
Az óvoda segíti a gyermekeket az egészségtudatos szokások kialakításában, kiemelten kezelve a mozgást, táplálkozást és higiénét.
- **Zökkenőmentes iskolakezdés támogatása**
Az óvodai nevelés célja az iskolai életre való felkészítés a megfelelő alapkészségek fejlesztésével és az önállóság erősítésével

Nevelési alapelvek

Nevelő-oktató munkánk kiindulópontja a gyermek személyiségének teljes kibontakoztatása, emberi jogainak és szabadságának tiszteletben tartása. Prioritásként kezeljük, hogy a gyermekek teljes jogú tagként vesznek részt az óvodai ellátásban. A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvoda egyrészt folytatja a család nevelő munkáját, másrészt új és speciális nevelési hatásokkal egészíti ki.

Alapelveink az óvoda–iskola átmenet támogatása, ennek érdekében a:

- **Folyamatosság biztosítása** az óvodai nevelés és az iskolai tanulás között.
- **Partnerség** a szülőkkel, az iskolákkal, valamint a fejlesztő szakemberekkel.
- **Egyénre szabott felkészítés**, figyelembe véve a gyermekek sajátos nevelési igényeit.
- **Fokozatosság és biztonságérzet kialakítása** a környezeti, tevékenységi és kapcsolati változások során.

Sajátos, egyéni fejlődési ütemnek megfelelő eredményként:

- A gyermekek nagyobb biztonsággal és magabiztossággal lépnek be az iskolai életbe.
- Az iskolakezdéssel járó szorongás mértéke csökken.
- A gyermekek készségei az iskolai tanulás elvárásaihoz jobban illeszkednek.
- Erősödik a szülők és pedagógusok közötti együttműködés.

Értékek

A gyógypedagógiai nevelés és oktatás területén is érvényesülnek a társadalomban általánosan elfogadott értékek. Kiemelt értéknek kezeljük intézményünkben az emberséget és a humanizmust, az empátiát és a toleranciát, különös figyelmet szentelünk intézményünkben a konvencionális erkölcsi értékeknek, hiszen az értékek elfogadása és közvetítése speciális feladataink során kiemelt felelősséget ró ránk. A közösség és a közösséghez történő alkalmazkodás képessége a fogyatékos gyermek élete során különös jelentőséggel bír, ugyanakkor tiszteletben tartjuk az egyedi személyiség értékeit is. Nevelő-oktató munkánk során

az egyéni bánásmód elve fokozottan érvényesül. - Fentiekkel összhangban a legfontosabb érték számunkra a sajátos nevelési igényű gyermek társadalmi beilleszkedéséhez elengedhetetlen kompetencia érzés kialakítása, a tartósan biztosított komfort érzete, az öröm, a boldogság, a megelégedettség érzetének biztosítása, valamint a biztonságérzetének megteremtése.

Célkitűzések

Nevelő-fejlesztő munkánkat az Óvodai nevelés országos alapprogramjára, a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvére és az óvoda pedagógiai programjára alapozzuk, figyelembe véve annak elveit, célrendszerét. Szakmai munkánk elsődleges célja a sajátos nevelési igény kielégítése, a rehabilitáció, rehabilitáció megvalósítása sérülésspecifikus eszközök, tartalmak, terápiák alkalmazásával. Nevelésfilozófiánkat áthatják a rehabilitációs célok, a nevelési rendszerünk egészének rehabilitációs feladatokkal történő összehangolása. Az óvodai nevelés célja egy olyan feltételrendszer biztosítása, amely figyelembe veszi a tünetek változatosságát, az egyéni teherbíró képességet, a speciális nevelési szükségleteket, a harmonikus személyiségfejlesztést. A speciális nevelési szükségletekhez, életkori, érési sajátosságokhoz igazodó támasznyújtás, az érzelmi biztonság nyújtásán túl törekszünk az interperszonális kapcsolatok, az énkép kialakítására, az önismeret fejlesztésére, attitűdök, normák kialakítására; továbbá a speciális módszerek, terápiák alkalmazásával támogatjuk az egyre pontosabb észlelést, a figyelem összpontosítását, a gondolkodást, az emlékezetet, melyek összességével elősegítjük a verbális és nonverbális kommunikáció kialakulását. A program a gyógypedagógiai hagyományokra, a korszerű szakirodalomra, a gazdag módszertani repertoárra a tapasztalatokra támaszkodik, a sérült gyermek egyéni szükségleteihez, és az eltérő fejlődési üteméhez igazodik. Ezzel a differenciált, a szükségletekhez igazodó segítségnyújtással szolgáljuk a képességfejlesztést, törekszünk a hiányosan működő képességek korrekciójára valamennyi területen. A célok tudatosításából indulunk ki, pedagógiai terveink a célok részletes és konkrét megfogalmazását tartalmazzák.

Óvodánk nevelési programjában megfogalmazott nevelési célok elérése, az éves programban tervezett feladatok megvalósítása érdekében együttműködünk kollégáinkkal, valamint a társtudományok szakembereivel. Intézményünk szakmai munkaközössége aktívan vállalja és teljesíti a munkatervben tervezett közösségi és egyéni feladatokat.

A zökkenőmentes óvoda–iskola átmenet biztosítása különösen fontos a gyermekek érzelmi biztonsága, tanulási motivációja és társas beilleszkedése szempontjából.

Az óvoda és az iskola közötti átmenet támogatásának főbb elemei

Terület	Tevékenység
Egyéni fejlesztés	Iskolaérettséget támogató célzott fejlesztések (feladattartás, figyelem, emlékezet, finommotorika)
Szülői együttműködés	Tájékoztató fórumok, egyéni konzultációk, közös iskolalátogatások
Iskolai kapcsolattartás	Pedagógusok közös megbeszélései, hospitálások
Dokumentáció	Gyógypedagógiai felmérés, pedagógiai jellemzés, egyéni fejlesztési terv, szakértői felülvizsgálati kérelem, átmeneti javaslatok

2. Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésében

Az alapidokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Az irányelv célja:

Az irányelv célja, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

3. Gyermekekép, óvodakép

Gyermekekép

A gyógypedagógiai óvoda alapelve, hogy minden gyermek egyedi és megismételhetetlen érték, akinek fejlődése nem sablonokhoz, hanem saját képességeihez és lehetőségeihez mérten értelmezhető. Pedagógiai programunk gyermekeképe a szeretetteljes elfogadáson, az egyénre szabott nevelésen és az önmagához mért fejlődés támogatásán alapul. Célunk, hogy minden gyermek számára olyan környezetet teremtsünk, ahol biztonságban érezheti magát, kapcsolódhat másokhoz, és kibontakoztathatja személyes erősségeit. A fejlődést nem külső elvárásokhoz, hanem belső lehetőségekhez mérjük – minden apró lépés értékes, minden sikeröröm. Nevelőmunkánk során figyelembe vesszük a gyermek egyéni tempóját, érdeklődését, szükségleteit, és célunk, hogy megerősítsük őt abban, hogy a saját útja járható, fontos és támogatott.

A tanulásban/ értelmileg akadályozott gyermekek nevelése során a gyógypedagógiai óvodánk kiemelt feladata, hogy biztonságos, elfogadó és fejlesztő környezetet biztosítson, amelyben a gyermek saját képességeihez mérten fejlődhet. A pedagógiai program középpontjában az a gyermekekép áll, amely nem hiányokra, hanem lehetőségekre épít – figyelembe véve az esetlegesen társuló fogyatékosságokat, valamint az egyéni eltéréseket a megértés, emlékezet, figyelem, kommunikáció, valamint a szociális és érzelmi fejlődés területén.

A gyermekkép gyógypedagógiai prioritása

- A gyermek fejlődését az egyéni erősségek és fejlesztési lehetőségek határozzák meg.
- Minden gyermek képes a tanulásra, kapcsolódásra és önkifejezésre – saját módján, saját tempójában.
- A nevelési folyamat célja nem az akadályok erőltetett átlépése, hanem az egyénre szabott fejlődési pálya megtalálása.

Óvodakép

Az óvodás gyermek nevelésének elsődleges színtere a család, ennek elsődlegességét támogatva a foglalkozások során figyelembe vesszük az életkori és egyéni sajátosságokat, az eltérő fejlődési ütemet. A foglalkozások során kiemelt figyelmet fordítunk a sokoldalú ismeretközlésre, az érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtésére.

Foglalkozási területek fókusz

A tanulásban/értelmileg akadályozott gyermekek fejlesztését szolgáló óvodai foglalkozások differenciáltak, komplexek és játékokra épülők.

Kiemelten fontos foglalkozási területek:

- **Mozgásfejlesztés:** finom- és nagymozgások fejlesztése, testtudat kialakítása, koordináció erősítése.
- **Kommunikációfejlesztés és alternatív módszerek:** az önkifejezés támogatása, a megértés segítése és a szociális kapcsolatok elősegítése.
- **Értelmi fejlesztés játékos formában:** emlékezet, figyelem, gondolkodás fejlesztése tárgyakkal, manipulációval, tapasztalati úton.
- **Szociális és érzelmi nevelés:** érzelemfelismerés, szabálytudat, közösségi viselkedés gyakorlása.
- **Önállóság és önellátás fejlesztése:** étkezés, öltözködés, higiénés szokások játékos tanítása.
- **Művészeti tevékenységek:** kreativitás kibontakoztatása rajzolás, festés, gyurmázás, zene révén.
- **Szenzoros integrációs tevékenységek:** érzékszervi tapasztalatok gazdagítása, túlérzékenység vagy alulérzékenység enyhítése.

Pedagógiai megközelítés

- Minden foglalkozás során az egyéni fejlődési ütemet és preferenciákat figyelembe vesszük.
- A gyermek aktív résztvevője a saját fejlődési folyamatának – választásaival, érdeklődésével irányt ad.
- A gyógypedagógusközösen alakítja ki az optimális fejlesztési tervet, szoros együttműködésben a családdal.

4. Az óvodai nevelés feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodás korú értelmileg-, tanulásban akadályozott gyermek testi, lelki és értelmi szükségletének kielégítése.

Az óvodai nevelés során törekedünk arra, hogy a gyermek egészsége, későbbi igényei megalapozása érdekében kapja meg a szükségleteinek megfelelő gondozást, így az egészséges életmód egyre inkább természetes igény legyen számára.

A korai életszakaszban történő egészségnevelés a testi-lelki egyensúly, a harmonikus fejlődés és a jó közérzet záloga. Az egészséges életvitel iránti igény kialakítása, a gyermek testi-lelki fejlődésének támogatása, valamint az egészségnevelés az óvodai nevelés minden területét áthatja, szorosan összefonódik a napi tevékenységek szervezésével, a napirenddel.

Az élményszerűség és az utánzásra épülő tanulás áll a középpontban, hiszen a kisgyermekeket leginkább a saját tapasztalataik formálják. A napirend, a foglalkozások változatos ismétlődése, a pihenés, szabad játék számtalan lehetőséget ad a megfelelő motiváció fenntartására, az egymásra figyelésre, az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére, együttes örömszerzésre, a másság elfogadásának segítésére.

4.1 Az egészséges életmód alakítása

Cél: olyan testi-lelki környezetet biztosítson, amely elősegíti a gyermekek harmonikus fejlődését, pozitív közérzetét, és támogassa az egészségmegőrző viselkedésformák kialakulását.

Fő célkitűzések

- A gyermekek természetes mozgásigényének kielégítése.
- Egészséges táplálkozási szokások megismertetése.
- Higiéniai normák és öngondoskodás képességének fejlesztése.
- Lelki egészség, biztonságérzet és érzelmi stabilitás támogatása.

Területek

- **Mozgásos tevékenységek:** Napi rendszerességgű szabad játék az udvaron, mozgásos mondókák, tornafoglalkozások. A játékos testmozgás örömteli formában fejleszti a fizikai állóképességet és mozgáskoordinációt.
- **Táplálkozási nevelés:** A gyermekek megismerkednek az egészséges ételekkel, közösen készítenek gyümölcssalátát, szendvicset, megfigyelhetik az alapanyagok származását. Az étkezés nyugodt légkörben, közösségi szabályokkal történik.
- **Higiéniai szokások kialakítása:** Rendszeres kézmosás, fogápolás tanítása, az öltözködés, mosakodás, WC-használat önállóságának segítése, játékos formában.
- **Mentálhigiénés elemek:** Biztonságos napirend kialakítása, a gyermekek érzelmi igényeinek figyelembevétele, a nyugodt pihenőidő biztosítása, a feszültségoldás meséléssel, bábozással, relaxációval.

Szülői együttműködés: Az egészséges életmódra nevelés csak a családi szokások figyelembevételével és a szülőkkel való partneri kapcsolatban valósulhat meg. Az óvoda rendszeres tájékoztatással segíti az otthoni és intézményi nevelés egységének kialakulását.

Célok és feladatok:

- az egészséges élet és környezet iránti cselekvő magatartás kialakítása;
- a gyermek testi fejlődésének erősítése;
- az egészséges életmód, a testápolás szokásainak alakítása;
- a mozgásigény kielégítése, a mozgás fejlődésének segítése;
- a fejlődésükhöz és fejlesztésükhöz szükséges és biztonságos környezet biztosítása;
- érzelmi biztonságot nyújtó légkörben a közös élményekre építve a személyiségfejlődés és a szocializáció segítése;
- környezetbarát magatartásra nevelés.

Megvalósításának területei:

- A testápolás célja a tisztaság igényének felkeltése, a fokozatos önállóság: tudják a csapot kinyitni, elzárni, saját törölközőt felismerni, egyre kevesebb segítséggel kezet törölni. WC-használat után, étkezés előtt kezet mosni, segítséggel fogat mosni, törni a fésűt, kérjenek zsebkendőt, tudjanak orrot fújni, helyes testtartással ülni.
- Étkezés: az esztétikus környezetben fokozatosan alakulnak az étkezési szokások, az etetéstől az önálló kanalazáson át megtanulják a villa használatát, a szalvéta használatát, a pohárból ivást, a rágást. Ügyesebb gyermekek segítenek teríteni, az asztalt leszedni, letörölni, szemetet kivinni, kancsóból tölteni stb. Fontos az étkezésnél a helyes mérték, a tempó megtanulása is.
- Öltöztetés-vetkőzés: a célszerű, könnyen le- és felvehető kényelmes ruhadarabok segítik az önállóságra nevelést. Fontos, hogy igényelje a gyermek a tiszta, ápoltságot, a rendet. A sorrendet betartva tanulja meg az egyes ruhadarabok levételét, majd kis segítséggel az öltözködés fázisait, a saját ruhadarabok felismerését.
- WC használat, szobatisztaságra nevelés: a rendszeres ültetés mellett nappal „száraz maradjon” állapottól jusson el az után jelzésig, majd a szükséglet jelzéséig, a bilitől a WC és a WC-papír használatig.
- Testedzés: a teremben vagy szabad levegőn való tornázás, kirándulás, sok-sok mozgás legyen igénye minden gyermeknek.

4.2 A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A nevelés az emberi személyiség fejlesztésére irányuló tevékenység. Óvodásaink személyiségfejlődését akadályozza a maradandó agyi károsodás, a tartós testi-lelki állapotváltozás, melyek konkrétan is megfigyelhető és mérhető fejlődésbeli elmaradást okoznak ép kortársaikhoz viszonyítva. Mindezek mellett még további akadályok is lehetnek. A nevelhetőség szempontjából nagyon eltérő egyéni adottságok, az eltérő szociokulturális miliő, ami miatt fejlesztésükben egyénenként is eltérő nevelési-oktatási igények és szükségletek jelentkeznek.

A harmonikus személyiség fejlődését támogatva a gyermek az eredményeit, sikeres próbálkozásait értékelő, másságát elfogadó környezettel segítjük. Ennek érdekében nyugodt, szeretetteljes, motiváló légkört teremtünk a tevékenységek, foglalkozások során. A gyermeki tevékenységek, teljesítmények értékelését minden esetben a fejlődésbe vetett hit, a segítő, támogató attitűd jellemzi. Tudatosan figyeljük, bátorítjuk a gyermeki kezdeményezéseket. A tévedéseket a tanulási folyamat részeként kezeljük. Az óvodai környezetet a tanulási folyamatot segítő, az esztétikai nevelést támogató módon alakítjuk ki a lehetőség szerint, a gyermekeket is bevonva.

Fontosnak tartjuk a gyermekek kíváncsiságának felkeltését és fenntartását az önálló tapasztalatszerzés, megismerés iránt. Ennek érdekében felhasználjuk az IKT eszközök alkalmazásában rejlő lehetőségeket. A játékhoz és egyéb tevékenységekhez az eszközöket kellő

pedagógiai kultúrával választjuk meg, melyek az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodnak, és a műveltségtartalmak és az emberi értékek közvetítését szolgálják. Megfelelő módszertani kultúrával rendelkezünk a gyermekek személyiségének, szűkebb és tágabb környezetének, a gyermekcsoportban elfoglalt helyének megismerésére. Feltárjuk a gyermekek tanulási és/vagy személyiségfejlődési sajátosságait. Képesek vagyunk erre építeni, vagy amennyiben személyiségfejlődésükben zavarok, nehézségek jelentkeznek, lehetőségeink szerint segítünk ezek megoldásában, illetve szükség esetén megfelelő szakember segítségét kérjük, majd együttműködünk a kompetens szakemberekkel.

Pedagógiai munkánkban a nevelést és a tanulási tevékenységet egységben szemléljük, felismerve a tanulás alapvető nevelési funkcióját. Tudatosan használjuk a tanulási tevékenységekben rejlő személyiségfejlesztési lehetőségeket, az értelmi, érzelmi, esztétikai és szociális képességek terén egyaránt.

A különböző károsodásból eredő, nagyfokú lemaradást igyekszünk csökkenteni és az egész személyiség fejlesztését megvalósítani a foglalkozásokon. Gyermekeink nevelése tudatos személyiségformáló tevékenység. Az általános személyiség-lélektani sajátosságok rájuk egyaránt érvényesek, de a fejlődést ért károsodások következményeivel számolnunk kell.

További nehezítő sajátosság:

- akaratilag tulajdonságok gyengesége,
- kommunikáció hiányosságai (szorongás, elzárkózás, agresszív magatartás)
- önbizalom hiánya,
- érzelmek kóros megnyilvánulásai,
- nehezített beilleszkedés.

A gyermekek személyiségét nem statikusan, hanem fejlődésében szemléljük, reakcióink a fejlődésbe vetett bizalmat sugározzák.

Az értékelésnél a gyermek önmagához viszonyított fejlődésének mértékét hangsúlyozzuk, dicséretünket, elmarasztalásunkat ehhez igazítjuk. Értékelésünk igazodik a sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus sajátosságaihoz. Visszajelzéseink és választott munkaformáink a gyermekek reális önértékelését támogatják.

Ügyelünk a gyermekek pozitív énképének kialakítására, megőrzésére. A gyermekek teljes személyiségfejlesztésére és autonómiájának kibontakoztatására törekszünk. Nevelőmunkánkban fontosnak tartjuk a kitartás és önbizalom fejlesztését.

Nevelési programunk összeállításánál elsődleges szempont olyan követelmények meghatározása, amelyek ösztönzik a személyiségfejlesztő oktatást.

Kiemelten kezelt területek, feladataink:

- A szociális érés elősegítése, pozitív szociális szokások kialakítása, tapasztalatok gyűjtése élethelyzetekben, társas kapcsolatokban, problémahelyzetekben.
- A cselekvőképesség alakítása.
- A személyiség kiteljesítése, az önkifejezés, az örömszerzés megteremtése.
- Logopédiai ellátás, a súlyos beszédhibák, a beszédállapot javítása.
- A mozgásállapot, a mozgáskészültség alakítása mozgásfejlesztő eszközök használatával.
- A tanulási képesség területén mutatkozó nagyfokú egyéni eltérések csökkentése.
- A megismerési vágy, motiváció fejlesztése.
- Mindennapi életben szükséges elemi készségek képzése és gyakorlása. Érzelmek gazdagítása és megszilárdítása, elemi indulatkezelés
- Egészséges életmód elveinek megismertetése.

A személyiségfejlesztés egyéni programjának főbb tényezői:

- a gyermekismeret,
- a differenciált tevékenység- és követelményrendszer,
- az egyének közösségi viszonyrendszerének szabályozása (tanulók társas viszonyai),
- a szabályozott pedagógus-gyermek kapcsolat (gyermekszeret, tekintély, következetesség, igazságosság).

Csoportos tevékenységeink esetén is figyelünk az egyéni szükségletekre és a megfelelő fejlesztési stratégiáknak a gyermek igényeihez igazodó megvalósítására. Objektíven és szakszerűen elemezzük és értékeliük pedagógiai gyakorlatunkban az egyéni bánásmód megvalósítását. Igyekszünk feltárni az elért eredmények és kudarcok okait. Következtetéseket és feladatokat fogalmazunk meg saját szakmai fejlődésünk érdekében.

4.3A közösségi élet szokásainak megalapozása

A gyermekek korai nevelésből illetve otthon nevelésből érkeznek. Ők először kerülnek olyan helyzetbe, amikor a vágy, a cselekvés, szándék és végrehajtás közé akadályok ékelődnek. Nehezíti a helyzetet, hogy a kommunikáció hiányában nem tudják kívánságaikat, szükségleteiket jelezni, kódjaik nem egyértelműek az új környezet számára.

Az óvodába kerülés kezdeti időszakában nem fordulnak érdeklődéssel egymás felé, hiányzik belőlük a másik gyermek megismerésének a vágya, az együtt játszás igénye és hiányoznak azok a szokások, amelyek mindenfajta csoportélet kialakításához szükségesek.

Célunk, hogy a közösség, mint tevékenységi keret segítse a gyermek fejlődését, képességeinek kibontását úgy, hogy egyéni lehetőségeinek maximumára jusson el. A gyermekcsoportunk képességprofiljának, a társas kapcsolatok rendszerének ismeretében alakítjuk ki a közösségfejlesztési stratégiánkat. Feladatunknak tekintjük a csoportkohézió kialakítását, erősítését.

Óvodásainkban is kialakítható a csoporttolerancia olyan foka, amely lehetővé teszi, hogy legalább egy-két gyermekkel legyenek képesek együttműködni. A szociális készségek megtanulásának idejét nagymértékben meghatározzák nevelési eszközeink, módszereink és nevelői beállítódásunk.

Törekszünk arra, hogy személyiségünk nyitott, derűs, nyugalmat árasztó legyen. Kommunikációnkkal a gyermekek számára állandó értékrendet adó, érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes, elfogadó légkört teremtünk. Személyes példánkkal kölcsönös tiszteletre, egymás elfogadására, az egyéni sajátosságok tiszteletben tartására nevelünk.

Tudatosan tervezünk olyan speciális módszereket, amelyek lehetővé teszik a gyermekek számára a szociális tanulást. Közösségfejlesztő együttműködést, szociális képességeket fejlesztő módszereket, tevékenységeket, programokat támogatunk és szervezünk. Hozzásegítjük gyermekeinket ahhoz, hogy egymásra felfigyeljenek. Törekszünk arra, hogy fokozatosan lerövidüljön az az idő, amikor a gyermekek még csak egymás mellett tevékenykednek. Az általunk teremtett helyzetekben a gyermekek megismerhetik egymást, megtanulják társaik nevét, jó és rossz szokásait, illetve alkalmazkodnak a negatív szokásokhoz, így alkalmat biztosítunk az elemi szociális készségek fejlesztéséhez.

Lehetőséget teremtünk, hogy bizonyos esetekben, helyzetekben választhassanak játszótársat, éljék át a választás örömét, élményét. Segítjük az elemi szabályok megismerését, következetes betartását, melyek szokássá válnak. Fejlesztjük óvodásainkban azt a képességet, hogy ki tudja fejezni vágyait, elképzeléseiket.

Érdeklődésünkkel, kérdéseinkkel ösztönözzük a gyermekek egymás közötti kommunikációját; állásfoglalásra, véleményalkotásra motiváljuk őket. Az egymásra figyelmet, a másik fél mondanivalójának meghallgatását gyakoroltatjuk a gyermekekkel.

Pedagógiai tevékenységünkben tudatosan jelenik meg az alapvető emberi értékekkel való azonosulás. Személyes példával és tudatos módszerválasztással segítjük a csoporttagok közösség iránti elkötelezettségének erősítését. A felnőtt példa modellértékejelentős az óvodai életben. Az intézményben dolgozó valamennyi alkalmazott kommunikációja, bánásmódja és viselkedése példaértékű a gyermekek számára. A gyermekek magatartásformálásában döntő szerepet játszik a felnőttek által közvetített minta: a hiteles, következetes, szeretetteljes és tiszteletteljes attitűd hozzájárul az elfogadó, biztonságos óvodai légkör kialakulásához, valamint a gyermekek erkölcsi, szociális és érzelmi fejlődéséhez.

Óvodánkban tudatosan alkalmazzuk a konfliktus megelőzés módszereit: a közös szabályalkítást, az értékelési szempontok tudatosítását, a pozitív példák megerősítését. A felmerülő konfliktusokat felismerjük, igyekszünk helyesen értelmezni és hatékonyan kezelni.

Konfliktushelyzetben a gyermekeket a konfliktusok kompromisszumos megoldására ösztönözzük. A csoport és az egyének profiljának ismeretében felismerjük a lehetséges konfliktusforrásokat. A felmerülő problémákat fejlesztési célként értelmezzük.

A szülő és pedagógus türelmes kivárása, egyszerű gesztussal megerősített beszéde segíthet az első időben. Ha a gyermek tapasztalja, hogy nem örökre szakították ki a megszokott környezetből, és számára élményhordozó az első óvodai nap, könnyebben beilleszkedik.

Megtanul alkalmazkodni, vágyait késleltetni, a szituáció ismétlődésével lassan tájékozódni az új helyzetben, megtanulja „elviselni” társait, majd fokozatosan közelít a számára szimpatikusabbak felé, mindig érezve, hogy a szeretett biztonságot adó felnőtt közelében van.

A napirend, a foglalkozások változatos ismétlődése, a pihenés, szabad játék számtalan lehetőséget ad az egymásra figyelésre, az együttes örömszerzésre, a másság elfogadásának segítésére. A közös tevékenységek során megtanulják az elemi illemszabályokat, pl. köszönés, lábtörítés, kopogás, a csendes- és hangos helyzetek váltakozását. Az óvodai élet alkalmat nyújt a közlekedési eszközön való utazásra, az egyre nagyobb séták megtevésére, közös vásárlásra, lépcsőzésre stb. Mindezek számtalan lehetőséget nyújtanak a szociális tanulásra, a derűs légkör, a jó munkaszervezés, sok-sok együttes élmény alapján.

4.4 Környezeti nevelés az óvodai pedagógiai programban

A környezeti nevelés célja, hogy a gyermekekben már korán kialakuljon a természet szeretete, a környezet iránti felelősségtudat, valamint a fenntartható gondolkodás alapjai. Az óvodai élet során olyan mindennapi tevékenységek révén valósul meg, mint:

- **Természetes anyagokkal való játék:** levelek, termések, homok, víz használata.
- **Kirándulások, kertgondozás:** közvetlen tapasztalás a természeti környezettel.
- **Szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás:** játékos formában, például kreatív barkácsolás.
- **Állatok, növények megfigyelése, gondozása:** felelősségteljes viselkedés kialakítása.

A pedagógusok modellezik a környezetvédő viselkedést, és közösen alakítanak ki a gyermekekkel olyan szokásrendszert, amely a későbbi tudatos életvitel alapja lehet.

4.5 Kompetencia alapú nevelési cél az iskolai életre felkészítéshez:

A programunk célja, hogy a gyermekek testi, lelki és szociális fejlődését komplex módon támogassa. Ez a hármas fókusz segíti az óvodás gyermekek személyiségfejlődését, közösségi beilleszkedését, és felkészíti őket az iskolai életre való sikeres átlépésre.

Kiemelt fejlesztési területek:

Vizuomotoros készségek fejlesztése

- Finommotorikus tevékenységek: gyurmázás, hajtogatás, vágás, csipeszelés.
- Kézügyességet fejlesztő játékok: rajzolás, színezés, mintakövetés.
- Mozgás-érzékelés összhangja: labdajátékok, célbadobás, formák illesztése.
- Differenciált fejlesztés biztosítása a gyermekek egyéni képességeihez igazodva.

Környezeti nevelés

- Természeti anyagok felfedezése és felhasználása a mindennapokban.
- Zöld tevékenységek: kertgondozás, madáretetés, komposztálás.
- Környezetbarát szokások kialakítása: szelektív hulladékgyűjtés, takarékoság.
- Élményszerű tapasztalatok: kirándulások, természet megfigyelése, állatgondozás.

Egészséges életmódra nevelés

- Napi rendszeres mozgásos tevékenységek, udvari játék, torna.
- Egészséges táplálkozás elősegítése: gyümölcsnapok, kóstoltatás, saját készítésű uzsonnák.
- Higiéniai szabályok tanítása játékos formában: kézmosás, fogmosás, öltözködés.
- Lelki egészség támogatása: biztonságos légkör, szeretetteljes kapcsolatok, szorongáscsökkentő módszerek.

4.6 Anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az óvodai nevelés kiemelt feladata az anyanyelvi kultúra megalapozása, az értelmi képességek fejlesztése, valamint a gyermekek gondolkodásának, megértésének és problémamegoldó képességének kibontakoztatása. Az anyanyelvi nevelés minden tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat, mely átszövi az egész napos tevékenységet.

Óvodánk pedagógiai programja az alábbi alapelvek mentén valósítja meg ezeket a célokat:

Célkitűzések:

- A gyermek kórképének megfelelő speciális beszédfejlesztés
- A gyermekek szókincsének gazdagítása, nyelvi kifejezőkészségük fejlesztése
- Az aktív és passzív szókincs bővítése játékos, élményszerű tevékenységeken keresztül
- A logikus gondolkodás, figyelem, emlékezet és képzelet fejlesztése
- A kommunikációs készségek, beszédértés és beszédprodukció támogatása
- Az értelmi képességek differenciált fejlesztése az egyéni képességek figyelembevételével

Megvalósítási formák:

- Mesélés, verselés, dramatikus játékok:** A gyermekek napi szinten találkoznak irodalmi alkotásokkal, amelyek segítik a nyelvi minták elsajátítását, a szókincs gazdagítását és az érzelmi intelligencia fejlődését.
- Beszélgetések, élménymegosztás:** A gyermekek lehetőséget kapnak saját gondolataik, érzéseik megfogalmazására, ezzel fejlődik önkifejezésük és szóbeli kommunikációjuk.
- Kognitív fejlesztő játékok:** Logikai, memória- és figyelemfejlesztő játékok alkalmazása, amelyek segítik az értelmi képességek fejlődését.
- Kérdés-felelet technikák:** A pedagógusok ösztönzik a gyermekeket kérdések megfogalmazására, válaszadásra, ezzel fejlesztve a gondolkodást és a nyelvi kifejezőkészséget.
- Projekt módszer:** A gyermekek érdeklődésére épülő komplex témák irányított feldolgozása során fejlődik a problémamegoldó gondolkodás, a kreativitás és az együttműködés.

Pedagógiai attitűd:

A pedagógus modellként szolgál a helyes nyelvhasználatban, türelemmel és odafigyeléssel segíti a gyermekek nyelvi fejlődését. A differenciált bánásmód biztosítja, hogy minden gyermek a saját tempójában, képességeihez mérten fejlődhessen.

5. A kiemelt figyelmet igénylő gyermek egyéni fejlesztését, fejlődését biztosító feladatok, tevékenységek

Az értelmi fogyatékos óvodáskorú gyermekek különböző fejlettségi szinten, eltérő fogyatékossgal kerülnek intézményünkbe. Fejlődésük lelassult, ezért kis lépésekkel, sok-sok gyakorlással érjük el a kitűzött célt.

Három alapelvnek kell érvényesülni: „Ölelj át!”, „Tegyél le!”, „Hagyjál békén!” a sérült gyermeknek szüksége van a bizalomteljes szeretetre, elfogadásra, de a túlzott óvó-védő szeretet gátja lehet az önállósulásnak.

Meg kell tanulniuk az összes érzékszerv bevonásával a helyes érzékelést, észlelést, ezáltal az emlékezet és a figyelem is fejlődésnek indul.

A nagy mozgásigényre, az utánzóképtiségre a felnőtt támogatásával lehet eredményt elérni.

5.1 Módszertani felkészültség és szakmai felelősségvállalás

Gazdag módszertani tudással rendelkezünk, mely szükséges a sajátos nevelési igényű gyermekek neveléséhez, rehabilitációs, fejlesztéséhez. Pedagógiai céljainkat, módszereinket, a fejlesztő eszközöket, stratégiáinkat, a tevékenységi terület sajátosságainak, a gyermekek szükségleteinek és a környezet lehetőségeinek megfelelően tudatosan választjuk meg, ezek alapján tervezzük meg a gyermeki tevékenységeket.

Pedagógiai munkánk során a korszerű módszertani ismereteinkből az óvodai tevékenységi területek figyelembevételével válogatunk, és ezt szervesen építjük be a tanulási, képességfejlesztési folyamatba. Módszerhasználatunkat változatosság jellemzi. A gyermekek érdeklődésének, szírt kompetenciaszintjének és változatos képességstruktúrájának figyelembe vételével tervezzük meg az egyéni fejlődést segítő differenciálást. Pedagógiai céljaink elérésére olyan módszereket, szervezési módokat/munkaformákat tervezünk, amelyek optimális lehetőséget biztosítanak a gyermekek motiváltságának biztosítására és aktivitásának fenntartására. Differenciált feladatokkal törekszünk a gyermekek teljes körének bevonására, mely során igyekszünk irányító, szervező, támogató szerepet betölteni. A tanulási folyamat felépítése, lépéseinek egymásra épülése a cél elérését segítő, világos rendszert alkotnak.

Munkánk tervezése során prioritás nyer a pedagógiai flexibilitás, valamint a tevékenységek tempójának meghatározásakor figyelembe vesszük a pedagógiai folyamat minden lényeges tényezőjét, a gyermekek életkori sajátosságait, különleges bánásmód iránti igényét, sérültségi fokát, érdeklődését, előzetes tapasztalatait, kommunikációs képességeinek szintjét, aktuális fizikai és érzelmi állapotát, valamint a környezeti feltételeket. Pedagógiai terveinket a megvalósítás után elemezzük. Alkalmazzuk az egyéni tapasztalatszerzést és feldolgozást segítő módszereket, a problémamegoldás és gondolkodás fejlesztésének különböző stratégiáit.

Az óvodásaink sérülésének megfelelő sérülésspecifikus eszközöket tudatosan használjuk. A nevelési folyamatot úgy építjük fel, és a módszereket, eszközöket, szervezési módokat, valamint a munkaformákat is úgy választjuk meg, hogy azok segítsék elő az önálló megtapasztalást és a gondolkodás fejlesztését. Figyelünk arra, hogy a gyermekek kreativitását, alkotó tevékenységét az egyéni képességeknek megfelelően fejlesszük a fokozatosság figyelembe vételével. Az alkalmazott pedagógiai módszereink segítik a tanítástanulás eredményességét, és támogatják a kompetenciafejlesztést. A rendelkezésre álló tanulási és/vagy képességfejlesztési segédanyagokat, eszközöket törekszünk széleskörűen megismerni, kritikusan értékeljük és céljainknak megfelelően tudatosan alkalmazzuk azokat. A szaktudományi, szakmódszertani, nevelési és tanuláselméleti tudásunkat igyekszünk minél hatékonyabban integrálni.

A tevékenységben megvalósuló tanulási folyamatban a komplexitás elvét alkalmazzuk, kihasználjuk a tevékenységi területek közötti kapcsolódási lehetőségeket. Tudásmegosztással törekszünk saját szakmai tapasztalataink közzétételére. Kompetenciahatáraink tudatában szükség esetén kompetens személytől segítséget kérünk. Igyekszünk reálisan értékelni szakmai felkészültségünk aktuális szintjét, erősségeit és gyengeségeit. Önreflexiót és önkorrekciót végzünk a nevelő, fejlesztő tevékenységünkkel kapcsolatosan. Pedagógiai kommunikációink során szakszerű és adekvát terminológiákat alkalmazunk. Pontos, a gyermekek számára is érthető fogalomhasználattal alkalmazkodunk óvodásaink értelmi és kommunikációs szintjéhez, szükség szerint alternatív kommunikációs eszközöket alkalmazunk.

Rendszeresen tájékozódunk a gyógypedagógia tudományára vonatkozó legújabb eredményekről, kihasználjuk a továbbképzési lehetőségeket.

Pedagógiai gyakorlatunkban alkalmazzuk azokat az új ismereteket, módszereket, amelyek hatékonyak bizonyulnak a ránk bízott sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók körében. A rendelkezésre álló modern információfeldolgozási stratégiákat, és digitális, online eszközöket az adott csoport képességeihez és lehetőségeihez igazodva használjuk. Felhasználói szinten mindennapi gyakorlatunkban alkalmazzuk az IKT-elemeket. Példát mutatunk a nevelteknek valamint a kollégáknak az infokommunikációs eszközök óvodában lehetséges alkalmazásáról. Szakmai ismereteinket online módon is bővítjük, ezen ismereteket lehetőségeinkhez mérten beépítjük mindennapi munkánkba.

Feladatkörünknek, érdeklődésünknek megfelelően szerepet vállalunk innovációban, pályázatban, kutatásban, az ismeretek, tapasztalatok publikálásában.

Nevelési feladatok, speciális fejlesztő tevékenységek:

- az alapmozgások, manipuláció kialakítása, fejlesztése;
- a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése;
- a beszédindítás, beszédmegértés fejlesztése, az aktív szókincs bővítése;
- a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítása;
- az adekvát játékhasználat elsajátítása;
- a zenei nevelés alapjainak lerakása;
- a kognitív funkciók fejlesztése.

5.2 Munka jellegű tevékenységek

A sajátos nevelési igényű óvodások az eltérő képességek mellett is lehetőséghez mérten szívesen tevékenykednek, „segítenek”. Az egyénre szabott feladatokkal támogatjuk és erősítjük a kezdeti próbálkozásokat.

Ha a gyermek érzi munkája fontosságát – bármilyen kicsi is az – szívesen hajt végre egyszerű feladatokat önmaga ellátására, társai javára. Az egyszerű „add ide!”, „hozd ide!”, „rakjuk el!” jellegű feladatoktól fokozatosan jutnak el a gyermekek az elemi „naposi” feladatokig. A felnőttet utánozva egymásnak is szívesen segítenek, - gyakran elvégezve egymás helyett a feladatot, - segítenek az eszközök kikészítésében, elrakásában, terem átrendezésben stb. Támogatjuk és erősítjük a családot, hogy a szülők is igényeljék az otthoni feladatvégzést, s a későbbi önálló életvezetés érdekében bízzák meg őket egyszerű feladatokkal.

5.3 Hagyományok kialakítása

A hagyományok nagy jelentőségűek a közösség életében. A készülődés, az ünnepi hangulat, majd a rá való emlékezés, fényképek, filmek nézése sok közös élmény forrása. Ezzel is erősítjük az összetartozást, segítjük az egymásra figyelmet, az egymásnak segítséget, önmaguk megismerését, növeljük önbizalmukat. A hagyományok egy-egy közösség sajátjai, csak rájuk jellemző apró mozzanatokkal, intimitásokkal bírnak.

Hagyományaink az alvás előtti rövid mese, a Zene-bona –kipp-kopp intézményi jó gyakorlat, a közösen megünnepelt születésnapok, névnapok, programok egy-egy ünnephez kapcsolódnak. A hagyományaink az ünnepkörhöz is kapcsolódnak. Legjelentősebb rendezvényeink: Világnapokhoz kapcsolódó rendezvények, Mikulás, karácsony, farsangi mulatság, anyák napi megemlékezés, gyermeknap és a nevelési évet lezáró ünnepség. Ezek egy része csoportszinten, másik része intézményi szinten zajlik.

6. Az óvodai élet megszervezésének elvei

6.1 Az óvoda működése, szervezeti-és időkeret

Intézményünk többcélú intézmény, feladatellátás tekintetében: óvodai nevelés, fejlesztő nevelés-oktatás, általános iskolai-, és szakiskolai oktatás-nevelés. Az óvodai csoportunk szerves részét képezik az intézménynek, attól nem elkülönülő, egységes képet mutatva.

6.2 Személyi ellátottság

Az óvodában a nevelő munka középpontjában a gyermek áll, az óvodai nevelés kulcsszereplője a gyógypedagógus, akinek elfogadó, segítő, támogató attitűdje mintát jelent a gyermek számára.

A speciális óvodai fejlesztést gyógypedagógus látja el. Fejlesztő munkája során szorosan együttműködik a gyógypedagógiai munkát segítőkkal.

6.3 Tárgyi feltételek

Intézményünkben 2 csoportszoba és egy közös öltözőrész található. A csoportszoba a benne lévő eszközökkel a gyermekek nevelését, fejlesztését szolgálják.

6.4 Felvétel az óvodába

Az a gyermek kerülhet a gyógypedagógiai óvodába, aki rendelkezik a vármegyei szakértői bizottság szakvéleményével, valamint szociális fejlettség terén a minimum követelménynek megfelel:

- csoportban nevelhető,
- önmagára és társaira nem jelent veszélyt.

Konvencionális szokásrend, a mindennapok ritmikus ismétlődései tagolják az óvoda életét. A napirend növeli az óvodáskorú gyermek biztonságérzetét, segíti a tevékenységek bejósolhatóságát, valamint időérzékének fejlődését.

6.5 Az óvoda napirendje

Az óvoda napirendjének szabályozása keretet ad a mindennapi tevékenységek megtervezéséhez, azonban a megvalósítása rugalmasan igazodik a gyermekek állapotához az óvodai élet szervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van.

A gyermekek megfelelő fejlődéséhez és fejlesztéséhez tervezett és szervezett a napi- és hetirend biztosítunk. Ezek a struktúrák keretet adnak a mindennapi nevelési-fejlesztési munkának, ugyanakkor rugalmasan alkalmazkodnak az egyéni szükségletekhez és a csoportok aktuális igényeihez. A képesség- készségfejlesztés időtartama alkalmazkodik a vegyes életkorú csoportokhoz. A foglalkozásokat egyéni és kiscsoportos formában valósítjuk meg, (időkerete 5-35 perc), amelyek tervezése során figyelembe vesszük a gyermekek életkorát, fejlettségi szintjét és aktuális állapotát. A fejlesztés részeként naponta legalább 45 perc időkeret áll rendelkezésre, amelyben a gyermekek differenciált habilitációs és rehabilitációs tevékenységekben vehetnek részt. Ezek a tevékenységek többek között mozgásos, beszédfejlesztő, komplex vagy terápiás jellegűek, és mindig a gyermek egyéni képességeihez, terhelhetőségéhez igazodnak.

Az óvodai napirendet az intézmény **Házirendje** tartalmazza.

A *napirend* csupán egy keret, rugalmasan változik az adott igényeknek megfelelően.

7.30 - 7.45	a gyermekek megérkezése, fogadás. Szabadjáték.
7.45 - 7.55	mozgásfejlesztésre való felkészülés, teremrendezés, szellőztetés
7.55 - 10.40	1. foglalkozás mindennapos mozgásnevelés, mozgásfejlesztés reggeliztetés, önkiszolgálási feladatok (WC, mosakodás stb.) önkiszolgálás: WC, tisztálkodás 2. anyanyelvi nevelés, kommunikáció fejlesztés, önkiszolgálás (gyümölcs fogyasztás), munka jellegű tevékenységek 3-4. foglalkozás (vizuomotoros vagy játéokra nevelés, illetve) önkiszolgálás (WC, mosakodás), munka jellegű tevékenységek
10.45 - 11.30	levegőzés, élményszerző séta
11.30 - 12.15	ebédeltetés
12.15 – 12.45	önkiszolgálási feladatok: WC, mosakodás, ágyazás az ebéd utáni pihenőhöz
12.45 – 14.20	meseolvasás, pihenés
14.30 – 14.45	beágyazás a pihenő után,

14.45 – 15.15 uzsonna,

15.15 – 16.00 levegőztetés, szabad játék, illetve hazabocsájtás

A csoportos és egyéni fejlesztőfoglalkozások, valamint a pihenésre, nyugodt étkezésre, tisztálkodásra és az önállóság gyakorlására fordított idő **megfelelő arányban történő biztosítása** alapvető feltétele a gyermekek optimális fejlődésének. Ez a szervezés segít elkerülni a túlterhelést, ugyanakkor megelőzi az üresjáratokat is. A napi tevékenységek **ritmikusán ismétlődnek**, lehetőséget teremtve a rendszeres gyakorlásra, ismétlésre, valamint a gyermekek **spontán megnyilvánulásainak** figyelembevételére is. A pedagógiai témák feldolgozása során az egyes témák feldolgozási ideje általában **egy hét**, de szükség esetén **hosszabb időtartam is biztosítható**, a gyermekek befogadóképességéhez, érdeklődéséhez és a téma komplexitásához igazodva. A pedagógus számára kiemelten fontos annak tudatosítása, hogy az óvodáskorú gyermek számára a tanulás elsődlegesen a **kapcsolatfelvétel, az együttműködés és a világgal való ismerkedés** folyamata. A környező világ a gyermek számára egyszerre **tükör és mérce** – önmaga megismeréséhez, személyisége fejlődéséhez és a későbbi ismeretszerzés alapozásához egyaránt nélkülözhetetlen.

A szorgalmi időszak minden évben **szeptember 1-jétől augusztus 31-éig** tart. A nyári időszakban, igény szerint, **ügyeleti rendszerben** biztosított a gyermekek szakszerű ellátása, egy hónapos zárvatartás mellett. Fontos megjegyezni, hogy a **sajátos nevelési igényű óvodásokat más intézmények nyári ügyeleti rendszerben nem tudják fogadni**, ezért a folyamatosság biztosítása az intézmény feladata marad.

A nyári zárvatartás időpontjáról **legkésőbb február 15-ig**, a tanítás nélküli munkanapokról pedig **legalább 7 nappal korábban** írásban tájékoztatjuk a szülőket, a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet előírásai szerint.

7. Az óvoda kapcsolatai

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt biztosítja a gyermek fejlődését, melynek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés.

Az együttműködés célja:

A gyermekek testi, lelki, szellemi jólétének, egészséges fejlődésének biztosítása a helyi adottságok figyelembevételével történik.

Feladatunk: együttműködő, partneri, konstruktív kapcsolat kialakítására és fenntartására törekszünk a kollegákkal, a szülőkkel, a pedagógiai munkát segítő szakemberekkel a gyermekek fejlődése érdekében.

Ennek megfelelően kommunikációnkat - minden partnerrel - a kölcsönös megbecsülés, együttműködésre való törekvés, más véleményének tiszteletben tartása jellemzik.

Kommunikációnk igazodik a partner társadalmi szerepéhez, státuszához. Nyitottak vagyunk a szülők, a gyermekek, az igazgató, a kollégák, a szaktanácsadó visszajelzéseire, ezeket önkritikusan elemezzük, értékeljük, és felhasználjuk őket szakmai fejlődésünk érdekében. Amennyiben a munkánk során felmerülő problémák megoldása meghaladja kompetenciánkat, kompetens szakembertől segítséget kérünk.

Feladatkörünknek megfelelően bekapcsolódunk a szakmai közösségek munkájába. Részt veszünk szűkebb és tágabb szakmai együttműködésben. A hatékony kapcsolattartás és együttműködés érdekében használjuk az infokommunikációs eszközöket, a különböző online csatornákat, és az intézményen belüli és kívüli szakmai kommunikáció online formáit.

Minden gyermek családját, és annak nevelési elveit tiszteletben tartja az óvoda. Ennek megfelelően szaktudással, figyelemmel, tanácsadással és együttműködéssel segítik a pedagógusok a kapcsolattartást.

A kapcsolattartás szinterei:

Óvoda - család:

Az óvodának legfontosabb és legszorosabb kapcsolata az óvodába járó gyermekek családjával van. Az együttműködés célja a szülők és a gyógypedagógusok egymást segítő nevelőpartneri kapcsolatának kialakítása. Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül. A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvodai nevelés kiegészíti ezt.

Az óvodapedagógusok támaszai és segítőitársai a szülőknek gyermekük nevelésében. Alapja a kölcsönös bizalom, segítségnyújtás, az őszinte odafordulás, az empátia, tisztelet egymás iránt. Megismerjük és elfogadjuk a család szokás- és szabályrendszerét, tapintatosan befolyásoljuk az életmód jó szokásainak alakításában.

Tájékoztatjuk a szülőket óvodánk életéről, kiemelt feladatainkról, a gyermekük fejlődéséről, a programról, a házirendről. Keressük minden egyes családdal a kapcsolatteremtés, az együttműködés, a segítség legmegfelelőbb módját.

A kapcsolattartás formái:

Az óvoda és a család optimális kapcsolatát az együttműködések változatos formáival igyekszünk erősíteni:

- családlátogatások,
- szülői értekezletek,
- fogadóórák, - nyílt napok,
- óvodai ünnepségek,
- a szülők folyamatos szóbeli tájékoztatása, személyes találkozások, elektronikus kapcsolattartás. (A szülőkkel való digitális kapcsolattartásunk példa a felelős internethasználatra.)

Családlátogatások célja: hogy a pedagógus megismerje a gyermeket közvetlen környezetében, valamint tájékozódjon a családi nevelés elveiről, szokásairól.

Szülői értekezletek célja: a gyermekek közösségét, az óvodai csoportot, az óvodát érintő nevelési feladatok, különböző programok megbeszélése, eredmények értékelése. A pedagógus feladata a szülők véleményének meghallgatása, javaslataik figyelembe vétele.

Fogadóórák célja: olyan információk cseréje, mely a gyermekkel vagy közvetlen környezetével kapcsolatosak, esetleg bizalmas jellegűek.

Nyílt napok célja: lehetőséget biztosítani a szülőknek, hogy a mindennapi óvodai életbe bepillantassanak, valamint tájékozódjanak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről.

Óvodai ünnepségek, közös programok célja: a család és az óvoda közti kapcsolat elmélyítése, a gyermekek érzelmvilágának gazdagítása. Fontos, hogy e napok emelkedjenek ki az óvoda mindennapjaiból, külsőségekből és belső tartalmukban is.

Óvoda - iskola:

Az együttműködés célja az átmenet megkönnyítése. Ennek érdekében több közös programunk van az iskolai tagozattal. Óvodánkból a gyermekek többsége intézményünk általános iskolájában folytatja tanulmányait. A kölcsönös hospitálások során, nyomon követhetjük a

gyermek fejlődését, iskolai beilleszkedését. Az óvoda sajátos funkciója révén különböző csoportokkal, szervezetekkel, egyéb nevelési, oktatási, egészségügyi, kulturális intézményekkel van kapcsolatban.

Gyermekorvos, védőnő:

Folyamatosan figyelemmel kíséri az óvodába járó gyermekek testi, lelki egészségének alakulását, segíti a pedagógus preventív munkáját.

Egészségügyi és gyermekvédelmi intézmények:

Speciális szakismereteikkel segítik megfelelő egészségügyi ellátását, a gyermekek nevelését.

Közművelődési intézmények: Sajátos lehetőségeit a gyermekek életkori sajátosságainak és érdeklődésének megfelelően törekszünk igénybe venni.

Az óvoda egyéb kapcsolatai:

- Védőnő, orvos, pszichológus
- Pedagógiai Szakszolgálat
- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat
- Kulturális intézmények
- Szakértői bizottságok

7.1 Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

Az óvodás gyermekek nagy része hátrányos helyzetű, kisebb hányada halmozottan hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett családban él. A szülők alapvető megélhetési, munkahelyi gondokkal küzdenek a mindennapokban.

A családokkal, szülőkkel való együttműködés során felszínre kerülnek az egyedi problémák, amihez megfelelő segítségnyújtást biztosítunk számukra.

Óvodásaink eltérő szociális háttérrel rendelkeznek, ezért kiemelt feladatunk, hogy tájékozódjunk a gyermekek szociokulturális hátterét illetően, amelyet pedagógia munkánk során befolyásoló tényezőként értelmezzük.

Célunk feltárni azokat a körülményeket, amelyek óvodásaink családi helyzetét érinti. Törekszünk a kulturális, szociális háttérből adódó hátrányok csökkentésére, a pozitív tulajdonságok felfedezésére, megerősítésére, fejlesztésére. A szociális hátrányok enyhítésére olyan pedagógiai hatásrendszert és eljárásrendelt használunk, amely a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekek számára biztosítja a segítségnyújtást, a szociális hátrányok kiegyenlítését.

Törekszünk arra, hogy a veszélyeztetettség kialakulását megelőzzük, amennyiben erre az adott életkorban lehetőség adódik. A társadalmi problémákat az óvoda nem tudja kompenzálni, de enyhíteni tudja ezek hatását. A gyermekvédelmi munkában óvodánk csoportvezető gyógypedagógusai, pedagógiai munkát segítő szakemberei aktívan tevékenykednek.

A gyógypedagógus feladata:

- A szülőkkel való közvetlen viszony kialakítása, személyes törődéssel és fejlesztéssel hozzájárulni a gyermekek fejlődéséhez, segíteni a gyermekvédelmi felelős munkáját, a problémák feltárásában és megoldásában.
- A gyermekvédelmi esetek feltérképezése, adatszolgáltatás az illetékes intézmények felé.

- Segítségnyújtás a veszélyhelyzetben lévő gyermekek szüleinek a jelzésadással, illetve a szakmai együttműködés intézményi lehetőségeivel (gyermekjóléti, gyermekvédelmi rendszer).
- Kapcsolattartás a családsegítő szolgálattal. Tájékoztatást adni a családnak nyújtható támogatások lehetőségeiről.
- Szükség esetén családlátogatás a csoportvezető gyógypedagógus és a gyermekvédelmi felelős részvételével.

Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységeink:

- a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek regisztrálása,
- felvilágosító munka, tájékoztatás a szociális juttatások lehetőségeiről szülői értekezleteken, családlátogatások alkalmával,
- rászoruló gyermekek részére természetbeni juttatás,
- ingyenes illetve kedvezményes étkeztetés jogosultság szerint,
- élményt nyújtó tevékenységek: kirándulások, bábszínház látogatások, óvodai rendezvények, egészségügyi szűrővizsgálatok

Az óvoda feladata:

- az előítéletek csökkentése
- ismeretbővítés
- készségek, képességek fejlődésének elősegítése
- egyéni bánásmód alkalmazása
- fejlesztő foglalkozások biztosítása szakmai team által
- rendszeres orvosi, védőnői felügyelet
-

7.2A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek

A harmonikus családi légkör a sérült kisgyermekek fejlődésének is optimális feltétele. Nevelő munkánkat a családokkal együttműködve végezzük, ennek érdekében szorosabbá tesszük kapcsolatunkat a családokkal. A családokon belüli szegénység, munkanélküliség, betegség, stb. erőpróba elé állítja a családokat.

Legfontosabb cél:A gyermeket veszélyeztető körülmények megelőzése, feltárása, megszüntetése.

Gyermekvédelmi feladataink:

- család működési zavarainak felismerése,
- a probléma azonosítása,
- a szülők segítése a problémák önálló megoldásában,
- együttműködés különböző szakemberekkel,
- a gyermek hátrányos helyzetének csökkentése,
- a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése,
- segítségnyújtás a már kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez.

A gyermekvédelem céljainak megvalósítását szolgáló tevékenységek:

- szülők tájékoztatása azokról a lehetőségekről, intézményekről, melyekhez problémájuk megoldása érdekében fordulhatnak,

- kapcsolattartás, együttműködés a gyermek- és ifjúságvédelmi munkával foglalkozó intézményekkel,
- tanév elején a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek adatainak összegyűjtése, nyilvántartásba vétele,
- igazolatlan hiányzások jelzése az illetékes hivatalos szerveknél,
- rendszeres tájékozódás a problémás családok helyzetéről,
- szükség esetén családlátogatások szervezése, környezettanulmány készítése,
- szociális hátrányok enyhítését segítő kezdeményezések.
- Nyílt Nap, fogadóóra a pedagógus és a szülők részvételével, szülői értekezlet

A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos tevékenységek során minden esetben maximális körültekintéssel járunk el kompetencia határok figyelembevételével.

Az együttműködés célja az átmenet megkönnyítése. Ennek érdekében több közös programunk van az iskolai tagozattal. Óvodánkban a gyermekek többsége intézményünk általános iskolájában folytatja tanulmányait. A kölcsönös hospitálások során, nyomon követhetjük a gyermekek fejlődését, iskolai beilleszkedését. Az óvoda sajátos funkciója révén különböző csoportokkal, szervezetekkel, egyéb nevelési, oktatási, egészségügyi, kulturális intézményekkel van kapcsolatban.

7.3 A gyermek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Esélyegyenlőséget biztosítunk az óvodai nevelés céljai között főként a kognitív hátrányok csökkentése érdekében. Ez a tevékenység főleg nevelési, pedagógiai, és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek többletfejlesztését szolgálja. Legfontosabb pedagógiai eszköz a differenciált bánásmód, melynek során minden gyermek azt a segítséget kapja, melyet diagnózisa, szociális helyzete, és rászorultsága szükségessé tesz.

Alapvető célunk, hogy biztosítsuk az intézményen belül az egyenlő bánásmód elvének teljes körű érvényesülését, az intézmény szolgáltatásaihoz való azonos hozzáférést, az esélyteremtést, a támogató lépések, szolgáltatások megvalósítását a hátrányos helyzetű gyermekek hátrányainak kompenzálása és az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében az intézmény minden tevékenysége során:

- beiratkozásnál,
- a gyermekek egyéni fejlesztésében,
- az óvodai nevelés során,
- az ismeretanyag kiválasztásában, alkalmazásában és fejlesztésében,
- az értékelés gyakorlatában,
- a partnerség építésben és kapcsolattartásban a szülőkkel, segítőkkel, a szakmai és társadalmi környezettel.

Kiemelt figyelmet fordítunk a gyermekek iskolai életre való átfogó és differenciált felkészítésére, különös tekintettel az óvoda és az iskola közötti átmeneti időszakra. Az átmenet zökkenőmentes biztosítása érdekében olyan komplex pedagógiai és gyógypedagógiai eljárásokat alkalmazunk, amelyek előmozdítják a gyermekek pszichés biztonságérzetének fenntartását, valamint a fejlődési sajátosságaikhoz igazított kompetenciafejlesztést.

Intézmények közötti szoros kapcsolat kialakításával támogatjuk a gyermekek speciális nevelési szükségleteit.

Egyéni szükségletekre épülő, adaptív fejlesztési utak meghatározásával támogatjuk az átmenetet. **Szülői és szakmai együttműködéssel segítjük** a gyermekek iskolai átmenetének eredményességét.

Megvalósítási mechanizmusok:

- **Rendszeres intézményi egyeztetések** az általános iskolákkal, beleértve szakmai konzultációkat, nyílt napokat és előkészítő látogatásokat.
- **Az egyéni fejlődési és fejlesztési dokumentációk strukturált átadása**, az iskolai befogadás elősegítése céljából.
- **Szülőtámogató programok és orientációs fórumok** működtetése az iskolakezdéssel kapcsolatos ismeretek bővítésére.
- **Tematikus pszichoszociális és emocionális felkészítő tevékenységek** beépítése a nevelési év rendjébe (mese, dramatikus játék, strukturált beszélgetőkör stb.).
- **Az iskolai környezet és elvárásrendszer fokozatos ismertetése**, a gyermekek biztonságérzetének erősítése érdekében.

Egyéni fejlődési ütemhez igazodó eredmények:

- A gyermekek fokozott érzelmi stabilitással és megfelelő alapkészségekkel rendelkeznek az iskolai tanulás megkezdéséhez.
- Az iskolai beilleszkedés során jelentkező szorongások mértéke mérséklődik, a társas kapcsolatok területén kedvezőbb alkalmazkodási minták alakulnak ki.
- A befogadó intézmény pedagógusai célzottabb nevelési-tanítási stratégiákat alkalmazhatnak a gyermekek előzetes megismerésének köszönhetően.

A szülők aktívabb részvételt vállalnak az iskolakezdést megelőző folyamatban, támogatva ezzel a gyermek pozitív iskolai élményének kialakulását

A tanulás folyamatában elméleti ismeretek és azok gyakorlati alkalmazását, jártasságok, készségek elsajátítását, képességek kialakulását, viszonyulások, érzelmi-akaratú tulajdonságok fejlődését, magatartás tanulást a gyermekek képességeihez, egyéni fejlődési üteméhez igazodva, cselekvésbe ágyazottan segíti a pedagógus. A verbális, mozgásos és szociális tanulás eredményeként alakulnak a gyermek érzelmei, a cselekvés módja, a szociális magatartása, különböző tulajdonságok és képességek. A tevékenységek, foglalkozások alkalmával törekszünk az érdeklődés felkeltésére és fenntartására, a gyermekek aktivizálására, valamint tudatosan figyelünk a gyermekcsoport és az egyes gyermekek motiváltságára.

8. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

8.1 Az óvodai program fejlesztési feladatai

Intézményünk gyógypedagógiai óvodája az OKI által minősített „**Add a kezed!**” nevű programot vette át, melyet a közép súlyos értelmi fogyatékos óvodások számára a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Gyakorló Óvodája készített.

E program fejlesztési feladatai:

Az SNI gyermekek az óvodába lépéskor igen heterogén képet mutatnak. Az eltérések az életkorban, fejlettségi szintben, a fogyatékoság súlyosságában, típusában, a gyermek előzetes

életében, családi vagy előző intézményes nevelésében gyökereznek. Közös vonásuk azonban, hogy **fejlődésük lelassult, s a mennyiségi eltérésen túl minőségi eltérés tapasztalható.**

Az alacsony pszichés aktivizációs szint miatt minden területen nehezebben induló, lassabb fejlődést mutatnak. Gyakran motiváció-szegények.

Míg a problémamentesen fejlődő gyermek egyenletes tempóban nagyobb lépcsőfokon át jut el a célig, addig az értelmi fogyatékos gyermek sok kisebb, alacsonyabb lépcsőfok megmászásával, kis lépésekkel, sok-sok gyakorlás után közelíti meg a célt, saját lehetőségeinek csúcsát.

Szorosan együttműködve a családdal célzottan igyekszik a pedagógus kihasználni azokat a időpontokat, amikor bizonyos funkciók érése „szenzibilis fázisban” van.

Az optimális fejlesztés a transzferhatás következtében az egész személyiségre hat, a gyermek pszihomotoros fejlesztését szolgálja. Így nem egymástól elkülönült funkció tréning zajlik, hanem egyidejűleg több funkció fejlődését segíti a komplex környezet.

A szociális tanulás támogatása közben figyelembe veszi a program a különböző funkciók egymásra épülését, hogy sikerélményt biztosítson a gyermekeknek, s hogy a tanítási technikák könnyen érthetőek, elsajátíthatók legyenek.

A „tanulás” akkor hatékony, ha a gyermek érzi a biztonságot, ha tudja, hogy a környezete. Őt elfogadja, megérti.

Három „alapelvnek” kell érvényesülni: „Ölelj át”, „Tegyél le”, „Segíts, hogy egyedül csinálhassam!”

Ez jelenti egyrészt az életkor-specifikus, illetve fejlettség szerinti önállósulási folyamataik állomásait, másrészt azt, hogy a sérült gyermek is elsősorban gyermek, akinek szüksége van a bizalomteljes szeretetre, elfogadásra, de a túlzott óvó-védő szeretet gátja lehet az önállósulásnak.

Így meg kell tanulni, elengedni, letenni a gyereket, örülni az első önálló kísérleteknek, s ezt elő kell segíteni, illetve szükségleteit oly módon figyelembe venni, hogy a napirendben legyenek a pihenést, nyugalmat biztosító idők, fázisok, ahol azt csinál, amit akar – természetesen a felnőtt felügyelete mellett. Miután a spontán tanulás is sérült, gyakran hiányzik a természetes kíváncsiság belőlük, tudatosan kell kiépíteni a tanulási helyzeteket.

Meg kell tanulniuk a **multiszenzorális** közvetlen tapasztalatszerzéssel (összes érzékszerv bevonásával) a helyes **érzékelést**, észlelést, mint a magasabb mentális folyamatok kialakulásának első lépcsőfokát.

Az észleléssel igen szoros kapcsolatban van a megismerés folyamatában az emlékezet és figyelem, hisz csak azt tudják felidézni, amire emlékeznek, az emlékezet pedig függ a figyelemtől.

A nagy mozgásigényre, a tevékenység érzelem-vezéreltségére, a viszonylag jó utánzóképessegre, a felnőtt központúságra támaszkodva lehet eredményt elérni.

A gyermeki személyiség fejlődése szempontjából, **a legfontosabb tevékenységformára, ajátékra épülhet a pedagógiai munka**, bármilyen képességfejlesztés: legyen az mozgásnevelés, pszichomotoros- vagy nyelvi-kommunikációs fejlesztés.

A játék nincs ellentétben a tanulással, sőt, megalapozza azt.

Játék közben a gyermek tanul:

- szociális szerepet,
- érzelmeket,
- motívumokat,
- beállítódást,
- a környezet személyi és tárgyi világának elsajátítását.

Az óvodai élet tudatos szervezésével, a mindennapos szakszerű csoportos és egyéni képességfejlesztő munkával, az érzelmi biztonság megteremtésével, a gyermekek tevékenység szükségletének kielégítésével, a sokoldalú tapasztalatszerzést, a szociális tanulás feltételeit biztosítva kell elérni, hogy az óvodások:

- érezzék magukat biztonságban a szeretetteljes légkörű közösségben;
- testi, szociális, értelmi képességeik egyaránt fejlődjenek;
- tudjanak utánozni;
- tudjanak egymással és egymás mellett tevékenykedni, a felnőtt irányítását elfogadni;
- használják adekvátan a játékeszközöket, játékban legyenek kitartóak, vigyázzanak játékukra, ismerjék azok helyét;
- értsék az egyszerű – alkalmanként gesztussal kísért – verbális utasításokat, azokat hajtsák végre;
- fejlettségi szintjüknek megfelelően tudjanak kommunikálni;
- kívánságukat, kérésüket szükségleteiket tudják közölni;
- használjanak nonverbális jelzéseket is;
- sokrétű tapasztalatokat szerezzenek közvetlen környezetükről, tudjanak abban tájékozódni. Ismerjék meg a környezet tárgyait, azok tulajdonságait;
- tudjanak rövid ideig feladathelyzetben maradni, figyelmüket egy adott tevékenységre irányítani;
- alakuljon ki önállóságuk az elemi tisztálkodás, öltözés, vetkőzés, étkezés, WC használat terén. Ha kell, fogadjanak el és kérjenek segítséget;
- mozgásuk legyen viszonylag összerendezett, harmonikus;
- igényeljék a rendszeres mozgást, tevékenyen vegyenek részt mozgásos játékokban;
- tudjanak különböző anyagokkal ügyesen manipulálni, alakuljon ki az ábrázolás igénye bennük;
- szívesen hallgassanak rövid mesét, verset. Tudjanak életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő dalokat, verseket, mondókákat;
- ismerjék az alapvető viselkedési szokásokat, tudjanak köszönni, kérni, kívánni stb. Tudjanak elemi szabályokhoz alkalmazkodni, elemi munkát végezni.

Óvodánk egyik meghatározó feladata az iskolai életre történő felkészítés, amely kiemelt figyelmet fordít az óvoda és az iskola közötti átmenet zökkenőmentessé tételére. Ennek érdekében célunk olyan nevelési-fejlesztési környezet biztosítása, amely elősegíti a gyermekek optimális fejlődését, sajátos nevelési igényeik figyelembevételével.

Célok, feladatok:

- Az óvodai nevelés és az iskolai oktatás **pedagógiai kontinuitásának biztosítása.**
- **Együttműködés** a szülőkkel, az iskolai intézményekkel, valamint a fejlesztő szakemberekkel a hatékony átmenet érdekében.
- **Egyénre szabott felkészítési gyakorlat** kialakítása, a gyermekek eltérő fejlődési ütemének és szükségleteinek megfelelően.
- **A környezeti és kapcsolati biztonság** megteremtése a változások idején.

Gyakorlati megvalósítási formák:

- **Kapcsolattartás és együttműködés az iskolákkal, intézményekkel**, beleértve kölcsönös intézménylátogatásokat, nyílt napokat és közös rendezvényeket.
- **A gyermek egyéni fejlődési tervének aktualizálása és továbbadása** a fogadó intézmény számára.
- **Szülői tájékoztató fórumok** szervezése, amelyek keretében részletes információ nyújtható az iskolakezdés feltételeiről és lehetőségeiről.
- **Pszichés felkészítés**, tematikus foglalkozásokkal, mese- és dramatikus játékokkal.
- **Ismerkedés az iskolai környezettel**: intézménylátogatások, tantermi eszközök kipróbálása, az új környezet strukturált bemutatása.

Egyéni fejlődési ütemhez igazodó eredmények:

- A gyermekek az iskolai élethez szükséges alapvető kompetenciákkal és önbizalommal rendelkeznek.
- Az ismeretlentől való szorongás csökkenése, a biztonságérzet növekedése.
- Zökkenőmentesebb beilleszkedés az iskolai közösségbe.

A szülők és az óvodapedagógusok közötti együttműködés megerősödik, amely elősegíti az iskola és a család közötti kapcsolatteremtést.

8.2 Az óvodapedagógus feladatai

Partneri viszony kialakítása: A szülő az óvodai nevelés folyamatában együttműködő partner kell, hogy legyen. Összehangolt, aktív együttműködésünk elengedhetetlen feltétele a gyermek személyiségfejlődésének. Ehhez kölcsönös bizalom, őszinteség és egymás elfogadása szükséges.

A család megfelelő szemléletének kialakítása: Fontos, hogy a szülők tudják, gyermekük fejlesztésének ők is aktív részesei, az otthoni nevelés is nélkülözhetetlen láncszeme a tanulás, a fejlesztés folyamatának. Az óvoda és a szülő közötti kapcsolatnak állandónak kell lennie, tekintettel a gyermek értelmi, mozgás, akarati és érzelmi fejlődésére.

Reális jövőkép, közös célok megfogalmazása: A családi nevelés akkor segíti optimálisan a sérült gyermek személyiségének fejlődését, ha a szülő megfelelően értelmezi a követelmények és az elvárások egymásra épülését. Ehhez alapvető fontosságú, hogy a szülők széleskörű és szakszerű tájékoztatást kapjanak gyermekük fejlődéséről, állapotának változásáról.

8.3 Tevékenységi, foglalkozásiformák a gyógypedagógiai óvodában

8.3.1 Önkiszolgálásra nevelés:

A tevékenységek során cél gyermek minél nagyobb fokú önállóságának kialakítása a mindennapi élethelyzetekben.

- Tisztálkodás: kézmosás, fogmosás, WC-használat, orrfújás megtanítása.
- Öltözködés – vetkőzés: ruhák önálló fel- és levétele, cipőhúzás, cipzározás, gombolás.
- Étkezés: evőeszközök használata, önálló étkezés, étkezési szokások elsajátítása.

- Egyszerű munkavégzés: naposi teendők, rendrakás, pakolás, környezet rendben tartása.
- Szobatisztaságra nevelés: testjelzések felismerése, WC-használat önállóvá válása.
- Folyamatosan jelen van a napirendben – minden tevékenység során nevelési lehetőség.
- A pedagógus türelemmel, fokozatossággal, példamutatással támogatja a fejlődést.
- A gyermekek fejlődési szintjéhez egyénileg igazított segítségnyújtás szükséges.

Feladatai, a tisztálkodás, öltözés, vetkőzés, egyszerű munkavégzés, szobatisztaságra nevelés terén minél nagyobb önállóságra nevelni az óvodás gyermeket.

Az önkiszolgálás nem önálló foglalkozásként, hanem valamennyi foglalkozásba és óvodai tevékenységbe ágyazott alapvető kompetenciaként valósul meg, önállóságra, felelősségre és önbizalomra nevel.

8.3.2 Mozgásfejlesztés

A **mozgásfejlesztés** kiemelt jelentőséggel bír az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődésében, hiszen a testi aktivitás összefügg az idegrendszeri érés, az önbizalom, a szabálytudat és a társas kapcsolatok alakulásával. Óvodánk pedagógiai programja hangsúlyosan támogatja a mozgásfejlesztést, a gyermekek egyéni képességeihez és fejlettségi szintjéhez igazítva.

Célkitűzések:

- A gyermekek természetes mozgásigényének kielégítése.
- A nagy- és finommotorikus készségek folyamatos, játékos fejlesztése.
- A testtudat, térérzékelés és egyensúlyérzék erősítése.
- A mozgáson keresztüli együttműködés, szabályalkotás és önfegyelem fejlesztése.

Fejlesztési formák és tevékenységek:

- **Szabad mozgásos játék:** udvari futás, mászókázás, labdázás, ugróiskola.
- **Irányított mozgásos feladatok:** heti tornafoglalkozások, mozgásos mondókák, zenés gimnasztika.
- **Mozgáskombinációk gyakorlása:** mászás, egyensúlyozás, dobás–elkapás, ritmusos járás.
- **Finommotorika támogatása:** ujjtorna, eszközhasználat, kézműves tevékenységek.

A mozgásos tevékenységek során a gyermekek olyan tapasztalatokat szereznek, melyek hozzájárulnak önbizalmuk növeléséhez, a biztonságérzetük kialakulásához és a testi-lelki jóllétük megalapozásához.

Mozgásnevelés az óvodai nevelésben

A **mozgásnevelés** az óvodai nevelés szerves része, amely nemcsak a fizikai fejlődést szolgálja, hanem hozzájárul a gyermekek szociális, értelmi és érzelmi fejlődéséhez is. Célja, hogy kialakítsa a gyermekekben a mozgás szeretetét, elősegítse a mozgáskészségek fejlődését, valamint támogassa az egészséges életmódra való nevelést.

Mozgásnevelés céljai:

- A gyermekek pozitív viszonyulása a mozgáshoz és a testneveléshez.
- A motoros képességek (egyensúly, koordináció, ritmusérzék, gyorsaság) fejlesztése.
- A testtudat, mozgásbiztonság és önállóság erősítése.
- A közösségi magatartás (együttműködés, szabálytartás) fejlesztése mozgásos tevékenységek során.

Megvalósítás lehetőségei:

- **Mindennapos testmozgás** az udvaron: szabad futás, fogójáték, akadálypálya.
- **Tornafoglalkozások** heti rendszerességgel, játékos feladatokkal és eszközökkel.
- **Mozgásos dramatizálás:** állatutánzó mozgások, mesék eljátszása mozdulatokkal.
- **Relaxációs gyakorlatok:** légzésfigyelés, nyújtózó mozdulatok, lazítás.

A mozgásnevelés során támogatjuk a gyermekeket abban, hogy saját tempójukban fejlődjenek, sikereket éljenek meg és örömmel mozogjanak.

Feladatok

Az alapmozgások kialakítása, korrigálása, a koordinációs zavarok a mozgásos ügyetlenség csökkentése, a testi-lelki harmónia, a jó pszichomotoros állapot elősegítése. A mozgásirányítás, mozgásutánzás szerialitás által közvetetten a gondolkodási funkciók erősítése.

8.3.3 Kommunikáció fejlesztés:

Kommunikáció fejlesztés az óvodai nevelésben

Az anyanyelvi nevelés az óvodai élet mindennapjaiba szervesen beépül, hiszen a kommunikációs készségek fejlesztése nemcsak az iskolai sikeresség, hanem az önkifejezés és a társas kapcsolatok alapja is. A gyógypedagógusok modellként szolgálnak, példát mutatnak a szép, helyes és árnyalt beszédre.

Főbb célkitűzések:

- A gyermekek beszédkedvének fejkeltése
- A szóbeli kifejezőkészségének fejlesztése.
- A szókincs gazdagítása, mondatalkotás gyakorlása.
- A hallás utáni figyelem, beszédértés fejlesztése.
- A helyes hangképzés és artikuláció támogatása.
- Mindennapos mesélés, mondókázás

Tevékenységek:

- Verselés, mesélés, mondókázás, népi rigmusok használata.
- Szókincsbővítés tematikus beszélgetésekkel (pl. évszakok, ünnepek, család).
- Bábozás, dramatizálás, szerepjátékok a kifejező beszéd fejlesztésére.
- Népmesék hallgatása és visszamondása, közös mesélés.

Kettős feladata: a beszédmegértés fejlesztése, az aktív beszéd indítása, fejlesztése, illetve speciális megközelítési móddal, kis lépésekkel, minden érzékszerv egyidejű bevonásával a szűkebb környezet megismertetése. Egyszerű mesék, versek, mondókák megtanítása. A beszéd és a gondolkodás összekapcsolása, fogalmak kialakítása, bővítése.

8.3.4A vizuomotoros készség fejlesztése:

A vizuomotoroskészség – vagyis a látás és a mozgás összehangolt működése – az óvodáskorban különös figyelmet érdemel, mivel megalapozza az írás, rajzolás, képi megjelenítés és a precíz mozgásos tevékenységek sikerességét. Kiemelt területként kezeljük a vizuomotoros készségek folyamatos és játékos fejlesztését, elsősorban az alábbi tevékenységek által:

- **Finommotorika fejlesztése:** gyurmázás, vágás, ragasztás, fonás, csipeszelés.
- **Rajzolás és színezés:** mintázás, formaátmásolás, alakzatok követése.
- **Mozgásos játékok:** labdaátadás, célbadobás, akadálypályák, formákba illesztés.
- **Képi és térbeli tájékozódás:** képkirakók, formaegyeztetés, irányok gyakorlása.
- **Természetes anyagok, termékek felhasználása**

A fejlesztés során az egyéni fejlődési különbségek figyelembevételével, differenciált módon biztosítjuk a gyermekek kompetenciaalapú támogatását, elősegítve az iskolai életbe való zökkenőmentes átmenetet.

Tevékenységek továbbá a vizuális és taktilis észlelés, a testséma fejlesztése a szem- kéz koordináció, alakállandóság, alak háttér felismerő képesség fejlesztése, a téri tájékozódás fejlesztése, laterális dominancia kialakulásának segítése, a helyes ceruza fogás megtanítása, az ábrázoló kedv felkeltése, technikák, eszközök megismertetése.

8.3.5 Játékra és kreativitásra nevelés

Játék szerepe a fejlődésben

- Segíti a társas kapcsolatok, együttműködés és konfliktuskezelés alakulását
- Fejleszti a problémamegoldó gondolkodást és a belső szabályalkotás képességét
- Támogatja az érzelmi biztonság és önbizalom kialakulását

Kreativitás ösztönzése

- Alkotótevékenységek révén (rajz, festés, építés, dramatikus játék) fejlődik az önkifejezés
- A gyógyepedagógus ösztönző, értékelő jelenléte biztatja a gyermekeket az egyéni ötletek megvalósítására
- A spontán és szervezett játékhelyzetek teret adnak az új gondolatok kipróbálására

A foglalkozás során minden gyermek megtapasztalhatja az alkotás örömét, fejlődik képzelete, kreatív gondolkodása és a sajátos fejlődési ütemének megfelelően lehetőséget kap a saját ötletei megvalósítására. A játék és kreativitás együttesen biztosítja a gyermekek számára a harmonikus fejlődés, a motivált tanulás és az érzelmi intelligencia kibontakoztatását.

A játék, amely nemcsak örömforrás, hanem a tanulás és személyiségfejlődés elsődleges eszköze. A játékos tevékenységek lehetőséget adnak a gyermekeknek arra, hogy szabadon kifejezzék gondolataikat, érzelmeiket és egyéni világukat. A kreativitás fejlesztése szorosan összefügg a játék szabadságával, változatosságával és a felfedezés örömeivel.

Cél:

Játékfajták megismerése,

Gyakorlójáték: mozgásos, ismétlő tevékenységek.

Konstruáló játék: építés, alkotás különféle anyagokkal.

Szerepjáték: hétköznapi helyzetek eljátszása, szerepek kipróbálása.

Zene, népi játék, néptánc, néphagyomány: Korosztályi sajátosságokra építve, Az éneklés, zenélés, népi játékok, néptánc a gyermek mindennapi tevékenységének része

Az adekvát játékhasználat elsajátíttatása, a gyakorló, konstruáló és elemi szerepjátékok ismertetése. Az egymás melletti és együttes játék megvalósítása énekes-verses népi játékok játssza.

8.3.6 Egyéni fejlesztés:

Egyéni fejlesztés az óvodai nevelésben

Az egyéni fejlesztés az óvodai nevelés finomhangolt, személyre szabott része, amely a gyermek egyéni képességeinek, fejlettségi szintjének és fejlődési ütemének figyelembevételével történik. Célja, hogy minden gyermek a saját lehetőségeihez mérten kibontakozhasson, és támogatást kapjon azokban a területekben, ahol nehézségekkel küzd.

Főbb célkitűzések:

- Az egyéni képességek fejlesztése: értelmi, szociális, mozgásos, nyelvi területeken.
- A lemaradások csökkentése, a fejlődési ütem differenciált támogatása.
- A gyermek önbizalmának és motivációjának erősítése.
- A tehetség és kiemelkedő képességek felismerése és gondozása.
- **Megfigyelés és egyéni fejlesztési terv vezetése:** a gyermek erősségeinek és fejlesztendő területeinek dokumentálása.
- **Kiscsoportos és egyéni fejlesztő foglalkozások:** beszédfejlesztés, finommotorika, figyelemkoncentráció, szociális játékok.
- **Komplex játékos fejlesztés:** mozgásos, zenei, nyelvi és vizuális elemek integrált használata.
- **Szakemberekkel való együttműködés:** logopédus, konduktor bevonása, társuló fogyatékoság esetén megfelelő szakos gyógypedagógus, ha szükséges.

A biztonságos légkör, a dicséret, a pozitív megerősítés elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyermek megélje: „Fontos vagyok, tudok fejlődni.”

Az adott gyermek fejlettségi szintjének megfelelő képességfejlesztés. A lassabban haladó és a csoport átlagánál jobb képességű gyermek egyénre szabott terápiáját is jelenti, a szakértői véleményben leírtak szerint.

8.3.7 Zenei nevelés:

A zene szeretete már korai életszakaszban megalapozható. A zenei nevelés fejleszti a ritmusérzékét, hallást, memóriát, kreativitást és érzelmi intelligenciát. Az óvodai zenei nevelés játékos, élményszerű formában zajlik, amely örömet és közösségi élményt nyújt a gyermekeknek.

Főbb célok:

- A zene iránti érdeklődés és pozitív viszonyulás kialakítása.
- A ritmus- és hallásfejlesztés játékos formában.
- Az érzelmek kifejezése zenén keresztül.
- A népi kultúra megismerése dalokon, ritmusokon keresztül.

Tevékenységi formák:

- Éneklés, népi gyermekdalok tanulása, dallamisméltés.
- Ritmushangszerek használata: csörgő, dob, xilofon.
- Mozgásos zenei játékok (pl. zenére járás, ütemkövetés).
- Zenehallgatás, hangulatok felismerése, dramatizálása.

Anyaga részben az egyéni fejlesztés keretén belül, valamint az anyanyelvi nevelés és a mozgásfejlesztés foglalkozások anyagában valósul meg.

Feladata: Ritmusérzék, auditív figyelem,- differenciálás és emlékezet fejlesztése. Egyszerűbb hangszerek megismerése, és használata.

8.3.8 Kiegészítő terápia-k-módszerek az óvodában

- beszédfejlesztés, beszédindítás,
- szenzoros- integrációs terápia (SZIT) torna
- Terápiás mozgásfejlesztés
- Verbalio-beszédprogram
- AKK- Kommunikációs módszer

Ezek a terápia-k speciális képzettséget igényelnek alkalmazásuk az adott gyermek közösség sérülésspecifikus igényéhez igazodik.

8.3.9 Speciális eljárások, módszerek, terápia-k alkalmazása az óvodában

– augmentatív és alternatív kommunikációs segédeszközök használata

A logopédiai terápia során a beszéd fogyatékos, a kifejező beszédzavarral diagnosztizált, valamint súlyos beszédhibával küzdő gyermekek beszédindítása, beszédkorrekciója történik. Ezeknek a gyermekeknek nem csak a beszédartikulációja fejletlenebb, hanem zavarokat mutatnak a beszédészlelés, beszédmegértés, szókincs, vizuális és auditív észlelés, verbális emlékezet, fogalmi gondolkodás, síkbeli, térbeli, időbeli és saját testen való tájékozódás terén is. Így a fejlesztés komplex jellegű, de a verbális terület élvez elsőbbséget. A fejlesztések célja a beszédindítás, a szókincs bővítése, a beszédhibák korrigálása, a nyelvi kifejezőkészség fejlesztése, valamint az iskolai készségek megalapozása. Minden foglalkozás artikulációs gyakorlatokkal kezdődik. Ezt követik egy adott hang gyakorlásától függően motoros differenciálások vagy hangrögzítések. Végül az automatizálás történik.

– Terápiás mozgásfejlesztés

A mozgásproblémával küzdő óvodás gyermekek terápiás mozgásfejlesztésen vesznek részt. A mozgásbiztonság fejlődésén túl a feladathelyzet folyamatos sikerélményhez juttatja őket, aminek hatására képességeik, általános kedélyállapotuk javul, valamint segíti a közösséggé válás folyamatát is.

Általános célok:

- a gyermekek zárkózottságának csökkentése;
- szociális képességek fejlesztése: beilleszkedés, kooperáció, alkalmazkodás, kapcsolatteremtés képességének fejlesztése, társakra való odafigyelés;
- egyes gyermekek állattal kapcsolatos féltreidök csökkentése;
- érzelmi, beleérző képesség fejlesztése, empátia, mások érzelmeinek változására való figyelés fejlesztése;
- kommunikációs képesség fejlesztése;
- figyelemfejlesztés, pontosság fejlesztése;
- téri tájékozódás fejlesztése: iránygyakorlatok, viszonyfogalmak, agyfélteke dominancia kialakulásának támogatása;
- emlékezet fejlesztése: rövid- és hosszútávú memória fejlesztése.

Szokások kialakítása:

A szokás valamilyen művelet többszöri ismétlésének eredménye egy adott helyzetben. Ennek kialakulásához meghatározott számú gyakorlásra, ismétlésre van szükség, hogy a cselekvés vagy viselkedésforma szokássá váljon. A gyermek sérülésének, életkorának megfelelően olyan élethelyzetek teremtünk, ahol a kialakult feltételes reflexeket megerősítjük. Szükséges, hogy a már kialakult szokásokat mindig, minden körülmények között azonos módon várjuk el a gyerektől. A szokások keletkezésekor a tudatosságnak, a szükségesség belátásának, a cselekvés akarásának is lényeges szerepe van, ez megkönnyíti, meggyorsítja a szokásfejlődés folyamatát.

Nevelőmunkánk alapját a személyes kötődésen nyugvó gyermek-nevelő kapcsolat adja, kiegészítve a gyermekek egymás közötti kapcsolatainak erősítésével. A nevelésben különösen érvényesül a csoportban dolgozó felnőttek modellszerepe, ezek közvetítésében a „Mindent megteszek érted, de semmit sem helyetted!” elvet követjük. Nagy hangsúlyt fektetünk a közösségi nevelésre, eleinte csak a saját csoporthoz való kötődés kialakításával, később a közös óvodai programokon keresztül a nagyobb közösséghez való tartozás érzésének erősítésével. A gyermekek a pedagógustól, illetve a velük kapcsolatban levő felnőttektől érzelmi támaszt kapnak.

A verbális és nonverbális kommunikációval is az érzelmeken alapuló, bensőséges személyes kapcsolat kialakulását támogatjuk. Igyekezünk kiküszöbölni azokat a cselekvési alkalmakat, amelyből a rossz szokások származhatnak. A szokások kialakításának alapja a pozitív példa, mely a preferált személy viselkedése utánzásra készíti a gyermeket. Csak olyan szabályokat állítunk fel a gyermek számára érthető módon, amely betartása nem jelent túl nagy feladatot. A meggyőzés a gyermek szenzoros problémái, értelmi állapota miatt csak behatároltan alkalmazható. A jól megválasztott napirend, a határozott, de szeretetteljes követelés, az értelmes szabályok segítik a szokások kialakítását. A nevelés-oktatás folyamatában egyre nagyobb szerepet kap az önállóságra nevelés, amely azonban soha nem nélkülözi az ellenőrzést, az ehhez kapcsolódó jutalmazást, adott esetben a jutalmazáselmaradását. Az óvodások nagy része családban él. Mindezek figyelembevételével építjük a gyermek helyes szokásrendszerét, törekszünk arra, hogy a családra, azonos helyes követelményeket állítsunk. A szoktatási idő arra szolgál, hogy fokozatos legyen az átmenet, de feltétlenül örömszerző a gyermek számára. Törekszünk a szülőről történő fokozatos leválasztásra, az új környezetbe való fokozatos szoktatásra. Tehát a beszoktatásnál is a fokozatosság elvét követjük. Türelmes, de határozott követeléssel, speciális tréningekkel igyekezünk elérni, hogy a gyermek szívesen alkalmazkodjon az elvárásokhoz.

9. Képességfejlesztés a célzott foglalkozásokon

9.1 Önkiszolgálásra nevelés

Mindennapos tevékenységi forma, nem külön órarendszerű foglalkozás, hanem napirendbe ágyazva valósítjuk meg. Kellő időt adunk a gyakorlásra, fokozatosan, kis lépések elvét alkalmazva végezzük a különböző részfeladatokat.

Ideje: WC használat, tisztálkodás, étkezés, öltözés, teremrendezéssel kapcsolatosan naponta.

Célja:

- a gyermek szükségleteinek megfelelő komfortérzés biztosítása, gondozás, gondoskodás;
- nagyon apró lépésekkel az önállóság elérésének segítése;
- verbális utasítások, a beszédmegértés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése;
- a testséma fejlesztés, tájékozódás a saját testen, a testrészek-ruhadarabok viszonyának felismerése;
- alapvető higiénés szokások kialakítása;
- az ápoltság, tisztaság igényének felkeltése;
- helyes viselkedési formák elsajátítása;
- a rászorultság, kiszolgáltatottság helyett az „én is tudom” függetlenség érzésének segítése;
- a téri tájékozódás elősegítése.

A gyermekek az önállóság terén is különböző fejlettséget mutatnak. Önállóságuknak gátja lehet az esetleges társulói fogyatékoság (pl. mozgáskoordinációs zavar). Ahhoz, hogy e téren eredmények szülessenek, alkalmat és időt adunk a gyermeknek, s amit már önmaga el tud végezni, azt nem tesszük meg. A gyermek, kellő alkalmat és segítséget kap a próbálkozásra, az elismeréssel, sikerrel motiváljuk arra, hogy a cselekvés szokássá váljon és későbbiekben felnőttként is igénye legyen arra, hogy önmaga és környezete élete jobb legyen.

Az óvodának így alapozó szerepe van ezen a téren. Az önállóság bizonyos területei nemcsak a gyermek életkorától függnének, hanem fiziológiai érettségétől (pl. szobatisztaság), mozgásos ügyességétől (pl. öltözés), s nem utolsósorban értelmi állapotától. A túl bonyolult, a gyermek pillanatnyi képességeit meghaladó feladat sikertelenséghez, elbizonytalanodáshoz vezet. Elbátortalanítja a gyermeket. Ezért törekszünk arra, hogy a gyermekek apró lépésekben, rövid gesztussal kísért utasításokat, illetve utánzás alapján tanuljanak.

Önkiszolgálásra nevelés feladatai:

- *Étkezési szokások terén:*
 - kanalazás megtanítása (merítés, szájhoz vitel, az étel megrágása, nyelés);
 - a pohárhasználat: a pohár felemelése, kortyolás, nyelés, a pohár letétele;
 - a szalvéta használata;
 - a villával való ismerkedés (felszúrás vagy merítés);
 - kérés, megköszönés;
 - ügyesebb gyermekeknél az ételből való szedés;
 - a rágás megtanítása;
 - a helyes tempó elsajátíttatása;
 - kenyér vagy kifli fogása, leharapás, a kenyér és a rajta lévő feltét elfogyasztása;
 - a terítés folyamatának megismerése (pl. szék, tányér, kanál, pohár, szalvéta egymáshoz rendelése),

- az étel és a hozzávaló eszközök felismerése;
 - étkezés utáni teremrendezésben közreműködés.
- *Tisztálkodás terén:*
- a vízcsap kinyitása, elzárása;
 - szappan használat, utána kézöblítés;
 - a saját törülköző felismerése;
 - a kéz, arc szárazra törlése segítséggel;
 - önálló kéz- és arcmosás;
 - fogmosásnál együttműködés (száraz, majd neves fogkefe, fogkrémes fogkefe elfogadása, szájöblítés megtanítása) önálló fogmosás;
 - „baleset” esetén a zuhanyozáskor együttműködés (kéz, láb felemelése stb.);
 - a fésülés tűrése, önálló próbálkozás;
 - igény a tiszta, ápolt külsőre;
 - étkezés előtti, utáni, bizonyos munkafolyamatok (pl. festés) utáni kézmosás igényének felkeltése;
 - orrfújás megtanítása, zsebkendő használatának igénye, a piszkos zsebkendő szemétkébe dobása.
- *Szobatisztaságra nevelés terén:*
- rendszeres ültetés mellett a szükséglet megfigyelése;
 - a jelzés megtanítása (utánjelzés majd mutató, hangadás stb.);
 - WC, vagy bili és a szükséglet elvégzése közti kapcsolat felismertetése;
 - kérdésre jelezze szükségletét;
 - önmagától jelzi szükségletét, képes visszatartani addig, míg a WC-re ér;
 - a biliről a gyermek WC-re szoktatása;
 - fiúk állva pisiltetésének megtanítása;
 - WC papír használata segítséggel;
 - „baleset” jelzése;
 - a WC használatához szükséges ruhadarabok le- és felhúzása;
 - WC használat utáni kézmosás megtanítása;
 - ajtó nyitás-csukás megtanítása.
- *Öltözés-vetkőzés terén:*
- együttműködés az öltözéskor, vetközéskor; - sapka, sál levétele;
 - zipzár lehúzása;
 - egyszerű ruhadarabok levétele (cipő, zokni, nadrág stb.);
 - vetközéskor kis segítségnyújtás (kigombolás, kikötés, cipőfűző meglazítása stb.);
 - egyszerű ruhadarabok felvétele, pl. sapka, bugyi stb.;
 - kis segítséggel öltözés (ruha elejének megmutatása, jobb-bal oldalnál segítség, befűzés, gombolás stb.), bizonyos ruhadarabok teljesen önálló felvétele.
- *Önálló munkafeladatok végzése terén:*
- saját hely felismerése (öltözőben, étkezésnél, alvásnál stb.);
 - székek helyre rakása;
 - játékok közös elrakása;
 - szőnyeg feltekerése (pl. mozgásfoglalkozáshoz);
 - közös teremrendezés;

- eszközök bevitele, kiosztása;
- egyszerű tárgyak kivitele (pl. konyhába);
- társak segítése;
- asztal letörlése;
- szemét összeszedése;
- székek felrakása;
- saját ruhadarabok, eszközök felismerése, elrakása;
- közös ágyazás, ágynemű, ágyak elrakása;
- lépcsőn járás.

9.2 Mozgásfejlesztés foglalkozás

Ez a foglalkozás a nagymozgások kialakítását, begyakorlását, korrigálását szolgáló foglalkozási forma.

Formája: csoportos vagy mikrocsoportos.

Ideje: naponta

Célja:

- a motoros tanulás elősegítése,
- az alapmozgások kialakítása, korrigálása, az értelmes, célirányos mozgás kialakítása,
- a biztos egyensúly kialakítása,
- ügyesség, állóképesség, erő fejlesztése,
- a teljesítőképesség növelése,
- a mozgásos gátlás oldása,
- az utánzókézség fejlesztése,
- a testséma fejlesztése,
- a légzéstechnika javítása,
- a ritmusérzék fejlesztése,
- a szervezet sokoldalú, harmonikus, arányos fejlődésének biztosítása, az egészség megőrzése,
- a figyelem, emlékezet, beszéd, mozgás összekapcsolása,
- szenzomotoros ismeretszerzés lehetőségeinek javítása,
- a mozgáskoordináció fejlesztése,
- a téri tájékozódás fejlesztése.

A mozgásfejlesztés feladatai:

Az óvodáskorú gyermekre a cselekvésbe ágyazott gondolkodás jellemző, tehát a mozgásos tanulásnak – melyhez az érés is természetesen hozzájárul – óriási a jelentősége. A gyermekeink fogékonyak a szenzoros-motoros közlésre, tanulásuk alapja a szemléletes, cselekvéses tanulás, ehhez állandó vezetést, megerősítést biztosítunk a sok-sok gyakorláson túl.

Az óvodai mozgásnevelés feladata:

- fejlessze az erőt, ügyességet, gyorsaságot, állóképességet,
- fejlessze a biztos egyensúly kialakítását,
- növelje a teljesítőképességet,
- javítsa a hibás, összerendezetlen mozgásokat,
- megtanítani a gyermekeket a különböző helyzetekben való értelmes cselekvésre, célirányos mozgásra,
- fejlessze az utánzókézséget.

Első lépés a passzív mozgásindítás (passzív tornáztatás). Eleinte sok ringató, gurítós játékot játszunk, amely a feszültség oldását segíti, és az érzelmi nevelés szempontjából is nagy jelentőségű. Ezután a gyermeki mozgásfejlődés állomásainak megfelelő alapmozgások kialakítására, gyakorlására térünk át, majd az alapmozgásokból állítunk össze mozgássorokat. Ezekkel párhuzamosan sok gesztussal kísért mondókat tanulnak.

A mozgásfejlesztés területei:

- játékos utánzó gyakorlatok,
- alapmozgások kialakítása, korrigálása, gyakorlása,
- mozgásos játékok.

Az ismétlődő gyakorlási lehetőség biztosításával a testi képességek, erőnlét, állóképesség és a szabálytudat fejlesztése a célunk.

Elvárások az óvodáskor végén:

- alakuljon ki a természetes mozgásigény,
- örömmel, szívesen mozogjanak,
- tudjanak mozgást utánozni,
- alkalmazkodjanak a foglalkozások rendjéhez,
- értsék az egyszerű verbális utasítást,
- az alapmozgásokban szerezzenek jártasságot,
- lépcsőn kapaszkodva, váltott lábbal közlekedjenek,
- biztosan mozogjanak tornaszeren, játszótéri játékokon,
- tudjanak rövid ideig figyelni a felnőltre és egymásra,
- elemi szabályokat ismerjenek, tartsanak be.

9.3 Kommunikációfejlesztés

A kommunikációs készség fejlesztését, a közvetlen környezet megismerését segítő foglalkozási forma.

Formája: csoportos

Ideje: naponta

Célja:

- a gyermek beszéd iránti érdeklődésének felkeltése, utánzó-képesség fejlesztése; kommunikációs igény felébresztése, ösztönzése,
- a verbális kommunikáció gazdagítása, a jelzések differenciálása,
- a beszédszervek ügyesítése,
- a beszéd indítása, a passzív illetve aktív szókincs bővítése,
- a hallási figyelem, hallási diszkriminációs képesség fejlesztése,
- a grammatikai rendszer kiépítése,
- a közvetlen környezet tárgyai, élővilága, cselekvései, történéseiről tapasztalatok, ismeretek szerzése,
- a kognitív funkciók, a figyelem, az emlékezet fejlesztése.

Az anyanyelv- és kommunikáció-fejlesztés foglalkozás feladata:

A beszédfejlesztés jelen van a gyermek egésznapos tevékenységében, tehát nem csupán egyetlen foglalkozás megvalósítandó feladata. A beszéd fejlesztése szorosan kapcsolódik a mentális képességek, a szocializáció, a mozgás és játék fejlesztéséhez, mintegy összefonódik ezekkel.

A megkésett/ akadályozott mozgásfejlődés hátráltatja a beszéd fejlődését. Megzavarja azt a folyamatot, amelyben a gyermek közvetlen közlelől ismerkedik meg a környezettel, gátolja a képzetek kialakulását és érezteti hatását az artikulációban, amely a beszédszervi mozgások magasabb fokú koordináltságát igényli.

A verbális fejlesztés nemcsak célként, hanem eszközként is megjelenik a megismerési folyamatban. Ezért óvodánkban szorosan összekapcsolódva, egymást kiegészítve, egy foglalkozáson belül szerepel a beszédfejlesztés és környezetismeret, vagyis az anyanyelvi fejlesztés. A környezet megismerésének feladata, hogy a gyermekek képességeikhez mérten a mozgás és a különböző érzékszervek bekapcsolásával minél több tapasztalatot szerezzenek az őket körül ölelő természeti és társadalmi környezetből. Ehhez inspiráló, segítő, megértő, befogadó környezet teremtünk.

Speciális feladatok:

- az érdeklődés felkeltése,
- a kérdés, kijelentés rövid, egyszerű megfogalmazása,
- nonverbális elemek támogató alkalmazása,
- a beszédmegértés fejlesztése,
- az otthonról hozott közlési formákra támaszkodás,
- az ismeretek tevékenységbe ágyazott nyújtása,
- a környezet megismerése érdekében a kognitív funkciók célzott fejlesztése az észlelés (látás, tapintás, szaglás, hallás, ízlelés), a figyelem, a megfigyelőképesség, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése,
- a figyelem tartósságának, terjedelmének, akaratlagosságának növelése,
- a gondolkodás és a nyelv fejlesztésének összekapcsolása.

Témakörök a környezet megismerésére:

- **Óvodások lettünk** - tájékozódás az óvoda helyiségeiben; nevek, jelek, felnőttek neve, saját név, jel tudatosítása
- **Ősz** - az őszi természet megfigyelése (gyűjtés); időjárás; gyümölcsök, zöldségek; öltözködés, testséma fejlesztése
- **Az óvoda helyiségei, hozzájuk kapcsolódó tevékenységek** – csoportszoba, játék a játékeszközökkel; fürdőszoba, fürdés, mosakodás; konyha, terítés, főzés, mosogatás; udvar, játék az udvari játékokkal
- **Család** - család tagjainak felismerése, megnevezése; szülők, testvérek munkája; a család otthoni tevékenysége
- **Tél** - téli természet megfigyelése; téli örömei, téli időjárás; téli öltözködés, testséma fejlesztés; téli ünnepek (Mikulás, Karácsony, Farsang)
- **Tavaszi** - tavaszi természet megfigyelése (növényültetés); időjárás; tavaszi virágok, gyümölcsök, zöldségek; tavaszi öltözködés, testséma fejlesztés; tavaszi ünnepek: Húsvét, Anyák napja
- **Testrészek** - tájékozódás saját testen; főbb testrészek felismerése és megnevezése; az arc részei, érzékszervek
- **Személyi adatok** - saját név, életkor, lakcím; családtagok nevei, szülők foglalkozása
- **Közlekedés** - járművek felismerése, közlekedés a járműveken, helyes viselkedés a közlekedési eszközökön; elemi közlekedési szabályok elsajátítása
- **Állatok** - ház körül élő állatok; állatkertben, és a vadon élő állatok
- **Játékok** - szobai játékok; játékok a játszótéren

A beszédfunkciók fejlesztése és korrekciója:

Pedagógiai munkánk során érthetően és pedagógiai céljainknak, valamint az adott helyzetnek megfelelően kommunikálunk. Kommunikációinkat felkészültség, alaposág és tényszerűség jellemzi. Törekszünk szakmailag igényes nyelvhasználatra. Az óvodás gyermekekkel közvetlen, egyértelmű, nyílt kommunikációt folytatunk a gyermekszemélyiség tiszteletét mindig szem előtt tartva. Tudatosan ösztönözzük és fejlesztjük a gyermekek egyéni és egymás közötti kommunikációját.

A nem beszélő gyermekek kommunikációját speciális módszerekkel Augmentatív kommunikációval és Verbalio-beszédprogrammal támogatjuk. A gyermekek megnyilvánulásaira folyamatos visszajelzéseket adunk. Értékelésünk során igyekszünk objektívek, érthetők, következeteseknek lenni. A tanulási folyamat irányításakor figyelembe vesszük a képességfejlődés eredményeit és saját megfigyeléseink tapasztalatait. Pozitív megerősítéssel ösztönözzük a gyermekeket. Metakommunikatív jelzéseink összhangban vannak kommunikációinkkal.

A beszédfejlesztés egyéni és csoportos formában zajlik. Természetesen egy-egy gyermek sérülésének súlyossága, milyensége nagymértékben meghatározhatja a vele való foglalkozás formáját. A beszédfejlesztés bizonyos elemeit csak egyéni foglalkozás keretében lehet jól begyakorolni.

Ebben a munkában logopédus aktív közreműködése segíti a fejlesztő tevékenységet. Az aktív beszéd elsajátításának alapja a nonverbális és verbális kommunikáció elemeinek egymásra épülése, ezek tudatos fejlesztése, a kommunikációs igény felkeltése.

Vannak olyan gyerekek, akik egyáltalán nem figyelnek a beszédre, nehezen értelmezik a közléseket, nemegyszer saját nevükre sem figyelnek fel. Mindezt a beszédfejlesztő munka igen fontos lépése a kommunikációs igény felkeltése, a hallásfigyelem fejlesztése, amit a következők segítenek:

- a gyermek aktivizálása, motiválása ritmus, dal segítségével,
- állathangok, állatmozgások utánzása,
- az akusztikus figyelem felkeltése, hosszú-rövid, gyors-lassú, magas-mély hangok megkülönböztetése,
- felszólítások, felkiáltások élénk gesztussal, mimikával való kísérése,
- beszédszervek ügyesítése tornáztatással, játékos gyakorlatokkal (beszédszervek passzív tornáztatása, ajak-, nyelv-, fúvó-, légzőgyakorlatok),
- beszéd indítása, a passzív és aktív szókincs bővítése, játékos formában ismerkedés a tárgyakkal, ezek beépítése a szókincsbe,
- a tárgyak mellett a képek megnevezése, mondatalkotás segítése.

A foglalkozások időtartama:

Az év folyamán változik, hiszen ahogy növekszik a gyermekek figyelme, koncentrációkészsége, egyre hosszabb ideig lehet velük együtt dolgozni. Kezdetben 5-10, később 20-35 percek lehetnek ezek.

A foglalkozások felépítése:

Az anyanyelvi foglalkozás azonos rítus szerint zajlik. A bevezető részben a gyermekek gyakorolják nevüket, jelüket, egymás nevét. Dallal és mondókával is megerősítjük az óvodai jeleket, a gyerekek nevét. Szimbólumokkal jelöljük az aktuális érzelmi állapotukat. Beszélgetés keretében számba vesszük a hiányzókat.

Az időjárás megfigyelés is a mindennapi feladatok közé tartozik. A megfigyeltet minden alkalommal, képekkel-szimbólumokkal rögzítjük. A fő részben az adott témakör feldolgozása történik, amelyek hetente változnak. A témakörök mélységének feldolgozását az adott csoport

fejlettségi szintje határozza meg. A befejező részben az értékelés zajlik, de a gyermekeknek a foglalkozás egész ideje alatt folyamatos visszajelzést kell kapniuk.

Az értelmileg akadályozott gyermekek beszéde az óvodáskor végén:

Általános követelményeket nem lehet meghatározni, hiszen a gyermekek fejlődés béli sajátosságai, jellemzői nagymértékben meghatározzák a fejlesztés menetét, eredményeit.

- Egy részük az óvodai évek végére megtanítható szavakban, egyszerű mondatokban beszélni. Közlésük azonban a különféle artikulációs hibák miatt nehezen érthető.
- Vannak, akiknél később indul a beszédfejlődés, szavakban, szótöredékekben beszélnek.
- Egy kis részük pedig ugyan eljut a beszédmegértés bizonyos szintjére, szituációhoz kötötten viszonylag jól érti a közléseket, kérdéseket, utasításokat, de szavakat még nem mond, csak hangokat hangoztat.

9.4 Játékra nevelés

Adekvát játékhasználatot megtanító, a fantáziát, az elemi kreativitást fejlesztő foglalkozás.

Formája: mikrocsoportos, csoportos, esetleg egyéni.

Ideje: heti 2 alkalommal

Célja:

- a játékkedv felkeltése,
- az adekvát játékhasználat megtanítása,
- az egymás melletti tevékenység támogatása,
- az együttes játék örömeinek felfedeztetése,
- elemi szerepjátékok, a konstruálás megtanítása, a mozgás, a megfigyelőképesség, a figyelem, az emlékezet, a beszéd, a képzelet fejlesztése,
- a különböző minőségű, színű, formájú, nagyságú anyagok segítségével ismeretnyújtás a környezet tárgyairól,
- népi játékok, mondókák, énekes játékok segítségével elemi szabályok megtanítása, a zenei hallás, a ritmusérzék fejlesztése,
- a játéktevékenység örömforrásának biztosítása,
- az önálló, elmélyült, kitartó játék segítése,
- a mintakövetés, modellkövetés, az interakció támogatása.

Megtanulandó játékok:

- *Finommotorikát fejlesztő játékok:*
 - ki-be pakolás,
 - válogatás, csoportosítás,
 - építés vízszintesen,
 - építés függőlegesen,
 - építés különböző formájú, anyagú, nagyságú elemekből,
 - építés minta után,
 - illesztés, fűzés,
 - ujjak ügyesítése mondókákkal, mesékkel.
- *A megismerő tevékenységet fejlesztő játékok:*
 - képes lottó, - szétvágott képek összeillesztése,
 - hasonlóság, különbség észrevételét segítő játékok,
 - memória-játék,
 - képtörténet kirakása,
 - sorozatok,

- hallási differenciálást fejlesztő játékok,
- tájékozódás a hang alapján,
- tárgyak felismerése tapintás útján.
- *Mozgásos játékok*
 - köralakítás,
 - körbejárás,
 - párválasztás,
 - körjátékok,
 - páros játékok,
 - menetelés, vonatozás, sétálás,
 - egyensúlyozó játékok,
 - célba futás,
 - egyszerű táncelemek.
- *Játék a szabadban*
 - homokozás,
 - hintázás, csúszdázás,
 - mászókázas,
 - pancsolás,
 - labdagurítás, eldobás, elkapás,
 - futkározás,
 - ugrálás,
 - körjáték a szabadban,
 - hógolyózás, szánkózás, csúszkálás,
 - húzás, tolás, - kerékpározás, rollerezés,
 - építés.
- *A szerepjáték elemei*
 - babaringatás, etetés, altatás, sétáltatás, öltöztetés,
 - autótologatás, szállítás, garázsépítés, közlekedési szőnyegen közlekedés,
 - utazás,
 - orvos, beteg,
 - fodrász,
 - főzés,
 - takarítás,
 - boltos,
 - mese dramatizálása.

A játékeszközök kiválasztásának szempontjai:

- a gyermek fejlettségi szintje,
- az adott feladat,
- az esztétikum,
- tartósság, könnyen tisztíthatóság,
- ne veszélyeztesse a gyermek testi épségét
- legyen választási lehetőség,
- legyen a játék a gyermek számára könnyen elérhető,
- legyen a játéknak állandó helye,
- lehetőleg fejlesztő jellegű legyen,
- megfelelő számban álljon a csoport rendelkezésére.

Elvárások az óvodáskor végén:

- ismerjék az alapvető játékokat,
- legyenek képesek rövid ideig adekvátan játszani,
- válasszanak maguknak eszközt, használat után tegyék helyre,
- tanulják meg elkérni a játékot, tudjanak várni,
- tudjanak egyszerű építményt konstruálni,
- a szerepjátékok elemei jelenjenek meg játékaikban,
- ismerjenek dalos játékokat, kapcsolódjanak be a körjátékokba,
- legyenek képesek rövid ideig együtt játszani,
- ismerjék a játszótéri játékokat, használják azokat rendeltetésszerűen,
- ha kell, játékaikat kísérik beszéddel,
- a tanult játékokat próbálják tovább fejleszteni.

9.5 Vizuomotoros készség fejlesztése

A finommotorika fejlesztését, a kéz ügyesítését, a gyerekek ábrázoló készségét fejlesztő foglalkozás.

Formája: mikrocsoportos, egyéni

Ideje: heti 2 foglalkozás

Célja:

- kéz és ujjak ügyesítése, mozgékonyáguk fokozása,
- a kéz izomerejének szabályozása,
- a célirányos kézmozgások kialakítása,
- a szem és kéz közti koordináció kialakítása,
- az ujjak tapintásérzetének fokozása,
- a csukló, az ujjak laza mozgatása,
- a látás-tapintás-mozgásérzet együttes szabályozása,
- a dominancia kialakításának segítése,
- a testséma fejlesztése, - az ábrázoló kedv felkeltése,
- az ábrázolás eszközeinek, a különböző technikáknak megismertetése,
- a helyes ceruza fogás kialakítása,
- a figyelem, az emlékezet, az ügyesség fejlesztése,
- a téri tájékozódás fejlesztése,
- az analízis, szintetizáló készség kialakítása,
- egyszerű ok-okozati összefüggések felismertetése,
- a beszédkészség fejlesztése,
- alapszínek és egyszerű formák megismertetése.

A vizuomotoros készség fejlesztésének feladatai:

E foglalkozás kettős feladatot lát el:

- alkalmassá teszi a gyermeket egyre pontosabb célzott manipulálásra,
- a nyomhagyás örömet, valamint az ábrázoló kedvet igyekszik felkelteni, ezzel támogatva a gyermek önkifejezését.

Olyan tanulási helyzetet teremtünk, ahol az ingerek sokoldalú felvétele, szelekciója biztosított. Fejlesztő játékok, eszközök kiválasztásával törekszünk a pontos megfigyelésre, a tárgyak fixálásának megtanítására. A gyermekek megismerik a különböző eszközök fogását, elengedését, osztályozását színek, formák, nagyság, súly alapján. Megtanulják a tárgyakat

megkülönböztetni tapintással. Ismerkednek a pontos illesztéssel. Azonos tárgyakat csoportosítanak, különbségeket vesznek észre. Párosítanak, ritmikus sort alkotnak. Megismerik a soralkotást, felismerik a hiányt. Fejlődik szem-kéz koordinációjuk, Az alakállandóság fejlesztését segítik a tapintásos gyakorlatok, az azonos tárgyak válogatása illetve az egyszerű mértani formák osztályozása, puzzle játékok, mozaik elemeinek összeillesztése. Fejlesztjük a vizuális megfigyelő képességet, a lényeges jegyek felismerésének képességét. Ujjtornával ügyesednek a kéz ujjai. Az önkiszolgálási feladatok végrehajtása, az egyszerű munkatevékenységek is alkalmat adnak a gyakorlásra. Mindezek a tevékenységek, játékok, a játékra nevelés foglalkozáson, az egyéni fejlesztésnél, - természetesen más formában - is megjelennek.

A tevékenységek a szem-kéz koordináció, az alak-háttér differenciáló képesség, az alakkonstancia, a testséma fejlesztés, az ujjak és kéz ügyesítése mellett a gyermek ábrázolóképességét is fejlesztik. Különböző anyagok, technikák megismertetésével, együttes tevékenységgel teszik őket alkalmassá arra, hogy örömeiket, élményeiket rajzzal, festéssel, mintázással is ki tudják fejezni.

Az ábrázolás, alakítás fejlesztésének lehetőségei:

- *Mintázás*
 - homok: formázás, építés, formakitöltés,
 - víz: töltögetés
 - gyurma: lapítás, sodrás, gömbölyítés, formálás
 - agyag: formálás
- *Festés*
 - kézzel: tenyérrel, öt ujjal, ököllel, egy ujjal
 - eszközzel: szivacsos flakonnal, szivacs-ecsettel, vastag ecsettel
- *Nyomdázás*
 - szivaccsal
 - dugóval
 - terményekkel
 - játéknymoddával
- *Papírmunkák*
 - gyűrítés
 - tépés
 - sodrás
 - ragasztás
- *Rajzolás*
 - vastag zsírkrétával
 - vastag színessel
 - grafit ceruzával
- *Barkácsolás*
 - felnőttekkel közösen
 - ismerkedés a bábokkal.
- *Vegyes technikák*

A felsorolt technikákkal és eszközökkel dolgozhatnak különböző nagyságú, minőségű, térbeli elhelyezésű anyagokon (papír, üveg, tükör, fólia, paraván, tábla, fa, textil stb.).

Elvárások az óvodáskor végén:

- tudjon rövid ideig helyhez kötötten tevékenykedni, alakuljon ki kétujjas fogása, tudjon pontosan illeszteni,

- alakuljon ki a megközelítőleg helyes ceruzafogása,
- tartsa be a papírhátát,
- szívesen ábrázoljon,
- rajzában jelenjen meg a kezdeti emberalak ábrázolás,
- használja az ábrázolás-foglalkozáson megismert eszközöket,
- rajzában alakuljon ki a helyes nyomaték,
- tudjon egyszerű ábrát, ritmikus sort kirakni,
- munkájában balról-jobbra haladjon,
- alakuljon ki kezessége, testsémája.

9.6 Zenei nevelés alapjai

Ez a foglalkozás lehetőséget nyújt a zene, a ritmus személyiségformáló szerepének megalapozására.

Formája: csoportos

Ideje: heti 2 alkalommal

Célja:

- a zenei érdeklődés felkeltése,
- a környezet hangjainak felismerése, differenciálása,
- utánzásra készítés,
- a ritmusérzék fejlesztése,
- a gyermek érzelmi életének alakítása, a gátlások oldása,
- a zenei hallás fejlesztése,
- hangulatkelés, motiválás,
- a beszéd, mozgás, zene, játék összekapcsolása, egymás hatásának erősítése,
- a nagyon egyszerű népi mondókák, versek, énekek megtanítása,
- a zenehallgatás megszerettetése,
- a csend, a zörejek, a zene szerepének értékelése.

Már a zörejek fontos szerepet játszanak a gyermek ismeretszerző folyamatában. A többször ismétlődő zörejangokból mozgásokra, eseményekre tud következtetni. Maguk is keltenek zörejeket játékuk során. A foglalkozások során tudatosan ráirányítjuk a figyelmet a környezetben keletkezett váratlan hangokra, zörejekre

A beszéd és a zene szoros kapcsolatban van. A beszéd tempója, a ritmus, a hanglejtés, a hanghordozás, a hangmagasság más-más jelzéssel bír a gyermek számára. Érzelmi hatása pedig különös jelentőséggel bír.

Az óvodában alkalmazott mondókák, énekek hangsúlya, lüktetése, ritmusa, szövege, hanglejtése, dallama, mozgásossága egyaránt jelentőséggel bír. Az egyszerű mondókák, dalok a magyar beszéd hanglejtését, ritmusát pontosan követik. A dalokat elsősorban a magyar népdal-kincséből válogatjuk. Bár a Kodály-módszernek megfelelő egyszerű, kis hangterjedelmű dalokat alkalmazzuk elsősorban, ha az utánzásra készítés a cél, előtérbe kerülnek a jól mutogatható, bonyolultabb dalok is.

A dalokat először a gyógypedagógus énekli, a gyermek figyel, vele örül. Egy-egy mondóka vagy dal önmagában is öröm, de igazi örömet a sokszori ismétlés ad, fokozva ezzel a gyermek érdeklődését, a szép, tiszta éneklés, a tempóváltoztatás, a halkabb, hangosabb előadásmód iránt. A gyógypedagógus mimikája, gesztusai esetleg bábok alkalmazása fokozhatja a hatást. Lehetőséget adunk arra, hogy a gyermekek a kedvenc énekeket, mondókákat megpróbálják

énekelni, dúdolni, imitálni. A foglalkozásokon a hangszer is szerepet kap. A közös éneklést egyenletes lüktetéssel kísérik, tapssal, dobolással, körbe járással.

Az éneklést az irányított foglalkozáson túl minden olyan tevékenységnél is alkalmazzuk, amikor a gyermekek jó közérzettel tevékenykednek, szabadon játszanak. Használjuk motiválásként, továbbá a gyermek megnyugtatóására és jutalmazására. Az énekléssel a felnőtt és gyermek közötti személyes kapcsolatot is erősítjük. Az óvodáskor kezdeti időszakában a hőcölő, lovagoltató énekek, mondókák fordulnak elő gyakrabban, melyeknél a dal, a mondóka lüktetését mindig mozgás kíséri. A gyermekek nem minden esetben értik a dalok mondanivalóját, de érzik ritmusát, élvezik dallamát, tempóját, a keletkező feszültséget. A gyermek képzelete fejlődésével ő is utánozza a felnőttet, eljátssza babával, társaival az ismert dalt.

A sérült gyermekek beszédfejlesztésénél is fontosak a mondókák, énekek. Sokszor ezek kulcsszavai jelentik a gyermekek első önálló szavait is. Az óvodások szívesen énekelnek, sok mondókát ismernek, képesek a dallam alapján felismerni kedvenc dalaikat, szívesen vesznek részt mozgásos, énekes játékokban. A fentiek hatására gátlásaik oldódnak, kedélyállapotuk javul, lehetőségük nyílik az önkifejezésre. A zene megszerettetésével, a zenére történő mozgásra ösztönzéssel, fejlesztjük a szociabilitást, a személyiséget, illetve kialakítjuk a szépérzékét.

Elvárások az óvodáskor végére:

- ismerjék fel a tanult énekeket,
- szívesen vegyenek részt dalos játékokban,
- szívesen énekeljenek,
- tudjanak egyenletes lüktetéssel kíséni egyszerű dobbal,
- ismerjék a hangszereket.

9.7 Egyéni fejlesztés

Óvodánk minden gyermeke a sajátos nevelési igényéből adódóan kiemelt figyelmet kap. Minden kisgyermek részesül egyéni fejlesztésben. E gyógypedagógiai tevékenység az adott gyermek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

Célja, feladatai:

- a mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékosságból, több fogyatékosság előfordulása esetén halmozottan fogyatékosságból, autizmusból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,
- a különféle funkciók egyensúlyának kialakítása,
- a szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása, - az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése,
- az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

Az egyéni fejlesztő tevékenységet meghatározó tényezők:

- a fogyatékosság típusa, súlyosságából adódóan,
- képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
- ingerszegény családi háttér

A fejlesztés magában foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességeket, a beszéd- és a nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek számára a törvényi szabályzóknak megfelelően személyre szabott fejlesztési tervet dolgozunk ki. Törekedünk az egyéni bánásmód megvalósítására. Az egyéni fejlesztés céljait és feladatait a gyermekek fejlesztésére vonatkozó általános célrendszer figyelembevételével fogalmazzuk meg a szakértői bizottság szakvéleménye alapján. A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert, a környezet kialakítását minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

Tevékenységek és foglalkozások:

A foglalkozás neve	heti foglalkozás szám	szervezési forma
Anyanyelvi nevelés	5	csoportos, egyéni
Mozgásfejlesztés	5	csoportos
Vizuomotoros fejlesztés	3	csoportos, egyéni
Játékra nevelés	2	csoportos, egyéni
Egyéni fejlesztés	5	egyéni
összesen:	20	

A foglalkozások időtartama a gyermekek egyéni adottságaiktól függően 15-30 perc. A csoport szervezésénél vegyes életkorú csoportokat alakítunk ki. A szakértői bizottság által megállapított diagnózison és a gyógypedagógus saját megfigyelésén alapul a fejlesztő tevékenység, melynek során figyelembe vesszük az egyéni fejlődési különbségeket és életkori sajátosságokat.

A foglalkozásokat gyógypedagógus vezeti a nevelési program alapján készített foglalkozási terv szerint. A fejlesztés egyéni, kiscsoportos és csoportos formában történik, a gyermekek fejlődési ritmusához alkalmazkodó, játékos formában. A fejlesztést különböző terápiák egészítik ki a lehetőségek és a szakértői véleményben előírtak figyelembevételével. A gyógypedagógiai nevelés-oktatás eredményeinek megállapítása gyermekenként állapot- és folyamatdiagnózissal, a gyógypedagógiai pszicho diagnosztika eszközeivel történik, az egyénre szabott fejlesztés módszereinek megállapítására helyezve a hangsúlyt.

A fejlesztés elején egy egyhónapos megfigyelési időszak alapján a gyógypedagógus elkészíti a gyermek pedagógiai jellemzését és az egyéni fejlesztési tervet. A továbbiakban minden fejlesztési év végén, valamint szakértői vélemény kérésének megfelelően a gyógypedagógus pedagógiai jellemzést készít.

Az OKI által minősített Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Gyakorló Gyógypedagógiai Óvodája által kidolgozott „*Add a kezéd*” gyógypedagógiai óvodai programot helyileg is követhetőnek tartjuk, azt adaptáltuk a továbbiakban jelzett kiegészítésekkel és változtatásokkal.

A főbb változtatások vonatkoznak:

- a foglalkozási tervre,
- a napirendre,
- az óvodáztatás végi elvárásokra,
- a személyi ellátottságra,
- alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszerre.

Az óvodában az 1999/2000-es tanévben vezettük be a fenti program adaptációját, mint helyi óvodai tantervet.

A programról az azóta eltelt tanévekben csak pozitív tapasztalatokat szereztünk, melyek az óvodai nevelés hatékonyságát értékelő tanév végi beszámolókból kerültek dokumentálásra.

10. Az óvodai nevelés eredményessége, ellenőrzés, értékelés

Tankötelezettség: az a gyermek, aki tárgyév augusztus 31-ig betölti a 6. életévét, tankötelessé válik. A gyermek iskolaérettségéről a szülő vagy az tagintézmény-igazgató kezdeményezésére a szakértői bizottság dönt. A bizottság vizsgálata alapján dől el, hogy:

- a gyermek megkezdheti az iskolai tanulmányait, vagy
 - további egy év óvodai nevelésben és fejlesztésben részesül.
- (Jogszámai háttér: 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet)

A gyógypedagógiai óvoda célja, hogy a gyermekek az iskolába lépéskor már rendelkezzenek azokkal a szociális, érzelmi és kognitív alapképességekkel, amelyek lehetővé teszik számukra a sikeres beilleszkedést és tanulást. Az átmenet támogatása nem egyszeri esemény, hanem egy folyamat, amely az óvodai nevelés utolsó évében tudatosan épül be a mindennapi pedagógiai gyakorlatba.

A zökkenőmentes óvoda–iskola átmenet biztosítása különösen fontos a gyermekek érzelmi biztonsága, tanulási motivációja és társas beilleszkedése szempontjából

A zökkenőmentes átmenet legfontosabb céljai

Célkitűzés	Leírás
Iskolaérettség támogatása	A gyermekek kognitív, szociális és érzelmi kompetenciáinak fejlesztése (pl. figyelem, szabálytudat, feladattudat, nyelvi kifejezőkészség)
Szülők bevonása	A szülők tájékoztatása az iskolai elvárásokról, lehetőségek biztosítása a közös programokra, konzultációkra
Intézmények közötti együttműködés	Óvoda és iskola pedagógusainak rendszeres kapcsolattartása, hospitálások, közös programok
Játékosság és élményszerűség megőrzése	Az óvodai tanulásszervezés játékos, motiváló elemeinek fokozatos átalakítása az iskolai tanulás irányába
Differenciált felkészítés	A gyermekek egyéni érési üteméhez igazodó fejlesztés
Dokumentáció és visszacsatolás	Pedagógiai jellemzések, Gyógypedagógiai mérések, egyéni fejlesztési javaslatok átadása az iskolának

A sikeres átmenethez az alábbi kulcskompetenciák fejlesztése valósul meg:

- Érzelmek felismerése, szabályozása
- Szociális készségek (együttműködés, szabálytudat)
- Figyelem összpontosítása
- Feladattudat, kitartás
- Mozgáskoordináció, finommotorika
- Nyelvi kifejezőkészség
- Elemi matematikai és logikai gondolkodás

Elvárások az általános iskola első osztályába lépéskor: a gyermek képes **kapcsolatot létesíteni** beszéddel vagy nonverbális módon, kommunikációs **készség** jeleit mutatja. Rendelkezik

alapmozgásokkal, és hely-, és helyváltoztatásra képes, képes részt venni a **foglalkoztatásban**, elviseli társai közelségét. Bevonható játék- vagy fejlesztőtevékenységekbe, **önkiszolgálásban együttműködő, társai nem jelentenek rá veszélyt** esetleges társuló betegségei miatt. **Szervi eredetű inkontinencia** esetén együttműködő az ellátásban.

A gyermek fejlődési ütemének ellenőrzése, értékelése:

Óvodásainkkal szembeni elvárásaink harmonizálnak az Irányelvekkel és az Óvodai nevelés országos alapprogramjával az adott csoportnak megfelelően. A gyermekek képességeinek, tudásának alakulását az életkorhoz és értelmi képességekhez igazodó feladatok, eszközök biztosításával, alkalmazásával követjük nyomon. Az egyes értékelési módokat (diagnosztikus, segítő, összegző) tudatosan és szakszerűen tervezzük és használjuk.

Ellenőrzési formák:

- Folyamatos megfigyelés, munkaközösségi megbeszélések, team-megbeszélések, a gyermekek cselekedeteinek, viselkedéseinek elemzése, adaptált sztenderd és/vagy saját fejlesztésű mérő és értékelő eszközök használata, fejlődési tesztek végzése, felmérések, nyomon követések, az iskolai beválás vizsgálata.
- Az óvodás gyermekek értelmi állapotát a szakértői véleményben megfogalmazott irányvonalak alapján felmérjük, érzelmi, szociális és erkölcsi állapotával kapcsolatosan megfigyeléseket végzünk. Hatékony tanuló-megismerési technikákat igyekszünk alkalmazni. Megismerjük a gyermekek előzetes és/vagy más forrásból származó tapasztalatait, építünk rájuk.
- A gyermekek tevékenységének megfigyeléséből, produktumaik értékeléséből kapott információkat elemezzük, melyek az egyéni és a csoportos fejlesztés alapjául szolgálnak. Megfigyelt területek a mindennapos tevékenységek (szobatisztaság, mosakodás, étkezés, a ruházat használata), a motoros ügyesség (finommotoros képesség, nagymotoros koordináció, iskola előtti készségek), a kommunikáció (beszédmegértés, nyelvhasználat, iskola előtti készségek) és a szociális magatartás (megfigyelt viselkedés, iskola előtti készségek).
- A nevelési év végén **pedagógiai jellemzést** készítünk, gyermekek értékelése során mindig az önmagához mért fejlődést datáljuk.
- Pedagógiai munkánkra jellemző a folyamatellenőrzés. Tevékenységünket megtervezzük, a tervek szerint végezzük, az eredményeket elemezzük, értékeljük, reflexióink alapján, szükség esetén korrekciót végzünk.
- Az ellenőrzés folyamatos. Évenként vizsgáljuk a magatartás, a viselkedés változását, a képességek fejlődését, a továbbhaladás lehetőségeit.
- A szülő folyamatosan tájékoztatást kap, illetve a napi beszélgetések, a szülői értekezletek, a fogadóórák, a gyermekek kiállított munkái, illetve a „nyílt nap” során győződhet meg gyermeke fejlődéséről. A tanköteles gyermekek a Szakértői Bizottság beiskolázást megelőző vizsgálatán vesznek részt, majd az általuk javasolt általános iskolában kezdik meg tanulmányaikat.